

LAUREA

Mahdollisuuksien majatalo asunnottomille

Huotari, Henna

Laurén, Lea

Henna Huotari ja Lea Laurén

Mahdollisuuksien majatalo asunnottomille

Vuosi	2011	Sivumäärä	42
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa projektisuunnitelma Mahdollisuuksien majatalosta. Mahdollisuuksien majatalon toiminta-ajatus on uusi toimintamalli asunnottomuuden vähentämiseksi Helsingissä.

Mahdollisuuksien majatalon toimintamuodoksi valittiin projekti. Projektille haetaan Vailla vakinaista asuntoa ry:n toimesta kolmivuotista projektirahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta vuonna 2011. Projektin päätyttyä ja toiminnan asetuttua, Mahdollisuuksien majataloon kiinnittyneiden asunnottomien tai asunnottomuutta kokeneiden henkilöiden on mahdollista työllistää itsensä jatkamalla toimintaa osuuskunnan keinoin.

Toimintakeskeisessä tutkimuksessa perehdyttiin Tanskan Kööpenhaminassa toimivaan innovatiiviseen hotelliin ja pyrittiin välittämään toimintamalli mahdollisimman samanlaisena, mutta räätälöitynä Helsinkiin, osaksi Vailla vakinaista asuntoa ry:n osallisuusstrategiaa. Vailla vakinaista asuntoa ry on Helsingissä sijaitseva asunnottomien etujärjestö. Yhdistys pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan yksilötason lisäksi yhteiskunnallisella tasolla Suomen lainsäädäntöön. Tanskassa toimiva hotelli tuottaa majoituspalveluita samalla aktivoiden huumeidenkäyttäjiä työ- ja kurssitoiminnan kautta normaalien arkirutiinien pariin. Hotellin toimintaan tutustuttiin opintomatalla Tanskaan, maaliskuussa 2010.

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi tammikuussa 2010, jolloin ryhdyttiin anomaan apurahoja opintomatkaan, Tanskaan. Työskentely eteni toiminta-ajatukseen tutustuen ja sopivaa yhteistyöverkostoa hahmottaen. Prosessi edellytti tutustumista moniin toimijoihin Helsingissä ja niiden joukosta Mahdollisuuksien majatalon ympärille saatiin hyödyllinen ja motivoitunut yhteistyöverkosto.

Projektisuunnitelma arvioidaan itsearvioinnin lisäksi ulkopuolisen tradenomiopiskelijan arvion ja Vailla vakinaista asuntoa ry:n kanssa.

Avainsanat: Projekti, asunnottomuus, osallisuus, aktivointi, kuntoutuminen

Henna Huotari ja Lea Laurén

Hotel of Opportunities for the homeless

Year	2011	Pages	42
------	------	-------	----

The aim of our Bachelor's thesis was to produce a project plan of Hotel of Opportunities for the homeless as a part of No Fixed Abode NGO's action.

Our study is action-oriented and it aims to orient into the innovative hotel in Copenhagen, Denmark, and convey the model tailored for the organisation No Fixed Abode NGO cooperation strategy. No Fixed Abode NGO is an organisation for the homeless situated in Helsinki. The organisation tries to promote changes in the Finnish legislation not only for the individual but also for society. The hotel in Denmark is supposed to introduce drug addicts to activities of daily life by offering them work and courses as well as an accommodation. We did an excursion to the hotel in March 2010 to observe their approach.

The plans for the study were begun in January 2010 when we started to plan a trip to Denmark where the idea originates. The planning went on slowly and we familiarized ourselves with the working idea and the cooperators. We met many active workers in Helsinki and gathered a useful and motivated net of cooperators around the Hotel of Opportunities.

A project was chosen as the model for the Hotel of Opportunities, for which No Fixed Abode NGO will apply for project funding from the European Social Fund in 2011 for a three-year period. After the project has ended and the process has settled, the currently homeless or the ones having been homeless have the possibility to employ themselves by continuing the work in cooperation with the Hotel of Opportunities.

The evaluation of the project plan was made through self-evaluation, through an assessment by a BBA student and by No Fixed Abode NGO.

Key words: project, homelessness, cooperation, activation, rehabilitation

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Teoreettinen perusta	6
2.1	Toimintakeskeinen tutkimus.....	6
2.2	Projektin määrittelyä	7
2.3	Asunnottomuus Helsingissä	8
2.4	Osallisuus.....	10
2.5	Aktivointi osallisuuden avulla	11
2.6	Kuntoutuminen.....	12
3	Prosessikuvaus.....	13
3.1	Idean kehittyminen ja projektin tarve.....	13
3.2	Alan toimijoihin perehtyminen.....	15
3.3	Yhteistyöverkoston rakentaminen	17
3.4	Toimintamuodon valinta	18
3.5	Projektisuunnitelman luominen.....	20
4	Arviointi	22
4.1	Projektisuunnitelman arviointi.....	22
4.2	Yhteistyön arviointi	23
4.3	Prosessin arviointi	24
4.4	Oppimistavoitteiden arviointi	25
5	Pohdinta	26
	Lähteet	29
	Liitteet.....	31
	Liite 1 Projektisuunnitelma	31
	Liite 2 Matkaraportti Tanskan Netvaerket hotelletin tutustumiskäynnistä.....	32
	Liite 3 Ulkopuolinen arviointi projektisuunnitelmasta	41
	Liite 4 Vailla vakinaista asuntoa ry:n arviointi opinnäytetyöstä.....	42

Asunnottomien määrä Suomessa on lisääntynyt vuosi vuodelta ja Suomessa asunnottomuus on kohdistunut lähinnä Helsinkiin sekä pääkaupunkiseudun alueelle. Asunnottomuus on yhteiskunnan yhteinen ongelma, johon tulisi löytää ratkaisuja. Asunnottomuutta on tutkittu virallisin tilastoin Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimesta, jo vuodesta 1987, jolloin asunnottomia tilastoitiin olevan 17 000 henkeä (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2009). Opinnäytetyönä laadimme projektisuunnitelman uudesta toimintamuodosta Helsingin Vailla vakinaista asuntoa ry:lle. Työn tarkoituksena on tuottaa suunnitelma aktivoivasta ja työllistävästä Majatalo-toiminnasta kohderyhmänä asunnottomat ja asunnottomuutta kokeneet.

Vailla vakinaista asuntoa ry toimii Helsingissä monitahoisesti ja auttaa asunnottomia sekä asunnottomuutta kokeneita. Yhdistys pyrkii vaikuttamaan yksilötason lisäksi myös yhteiskunnallisella tasolla Suomen lainsäädäntöön. Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda projektisuunnitelma eli produkti osallistavalle kehittämishankkeelle. Opinnäytetyö on toimintakeskeinen ja painottuu selvitystyöhön. Projektisuunnitelma majatalotoiminnasta suunnitellaan Vailla vakinaista asuntoa ry:n tarpeita vastaavaksi, osallistavaksi ja toimintakykyä kehittäväksi. Majatalon tarkoituksena ei ole tavoitella voittoa, vaan pääpaino on sosiaalisissa tavoitteissa, kuten aktivoitumisessa, työllistämässä ja toiminta-areenan tarjoamisessa. Projektisuunnitelmaa kehitämme yhdistyksen lähtökohdista ja tarpeista käsin, pohjautuen yhdistyksen tavoitteisiin ja periaatteisiin. Majatalon on tarkoitus toimia Helsingissä, omakotitaloympäristössä.

Saimme opinnäytetyöaiheen Vailla vakinaista asuntoa ry:n vieraillessa Tanskassa vaihtoehtoisessa hotellissa, johon oli työllistetty huumeidenkäyttäjiä. Toiminta herätti yhdistyksen edustajissa kiinnostuksen ja ajatuksen siitä, miksei myös Suomessa voitaisi harjoittaa vastaavanlaista toimintaa aktivoitavana kohteena asunnottomat ja asunnottomuutta kokeneet. Tanskan vastaavanlaisessa hotelliprojektissa on yhteistyötahoina muun muassa päihdepalveluita, joihin tarvittaessa henkilökuntaa voidaan ohjata. Vierailu kyseisessä hotellissa 4.-5.3.2010 (liite 2) tarjosi mahdollisuuden tutustua uuteen ja kiehtovaan toimintamalliin. Tutustumismatka oli avartava ja antoi paljon uusia eväitä opinnäytetyöprosessin etenemiselle. Myös Norjassa on käynnistymässä vastaavanlainen projekti, jonka tarkoituksena on työllistää erityisesti prostituutiota harjoittavia henkilöitä. Opinnäytetyöprosessin tarkoituksena on löytää ratkaisuja majatalotoiminnan muodosta, tutustua muihin suunnitelmaa tukeviin toimijoihin ja laatia toteuttamiskelpoinen projektisuunnitelma.

2 Teoreettinen perusta

Opinnäytetyössä hyödynnetään menetelmäkirjallisuutta toimintakeskeisestä opinnäytetyöstä, kohderyhmää käsittelevää kirjallisuutta ja aiheeseen liittyvää materiaalia. Keskeiset käsitteet, joihin kirjallisuuden pohjalta on perehdytty, ovat projekti, asunnottomuus, osallisuus, kuntoutuminen, aktivointi ja Mahdollisuuksien majatalon toimintamuotomahdollisuudet. Merkittävässä roolissa on myös opinnäytetyöhön liittyvä opintomatka Tanskaan (liite 2).

Lähdemateriaali valittiin 2000-luvun kirjallisuudesta ja hyödyntäen erilaisia helsinkiläisiä toimijoita. Opinnäytetyössä hyödynnettiin kirjallisuutta toimintakeskeisen opinnäytetyön etenemisestä, jotta eteneminen olisi johdonmukaista ja hyödyllistä. Työskentelyssä hyödynnettiin monipuolisesti kirjallisuutta, Internet-lähteitä ja asiantuntijoita. Opinnäytetyöprosessiin kuuluivat keskeisesti myös tutustumiskäynnit ja opintomatka idean juurille Tanskaan, Netvaerke-hotelliin.

Osa lähdemateriaalista perustuu omiin havaintoihin, kuten esimerkiksi yhteistyöverkoston toimivuuteen. Havainnot selvensivät erityisesti yhteistyön kirjoittamattomia kynnyksiä ja yllättäviä mahdollisuuksia. Arvio löydetyistä lähdemateriaalista on positiivinen. Kirjallisuutta ja toimijoita on löytynyt riittävästi suhteessa työn laajuuteen ja rajaukseen. Kirjallisuutta on paljon tarjolla, mutta julkaisuvuoden takia osaa ei käytetty.

2.1 Toimintakeskeinen tutkimus

Työssä sovelletaan toimintatutkimuksen periaatteita. Kyseessä ei suoranaisesti ole toimintatutkimus, vaan se pitää sisällään toimintatutkimuksen pääpiirteitä. Toimintakeskeisessä tutkimuksessa tuloksena syntyy aina produkti, joka on tässä tapauksessa projektisuunnitelma uudesta toimintamuodosta.

Toimintakeskeinen tutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2006, 17). Majatalo-projektin suunnittelu on nimenomaan ollut juuri tätä, suunnittelua ja pohdintaa siitä, miten uusi ja innovatiivinen toimintatapa toimisi ja tukisi kohderyhmää.

Toimintakeskeinen tutkimus on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen lajeista. Työ on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa majatalotoiminnan ja yhteistyömahdollisuuksien ympärillä. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2008, 160) kuvaavatkin laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen pääpiirteitä kokonaisvaltaiseksi tiedon hankinnaksi, jossa aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa.

Toimintakeskeinen tutkimus on pienimuotoisimmillaan oman työn kehittämistä. Tässä opinnäytetyössä kyseessä on laaja kokonaisuus, johon kuuluu organisaation toimintamuotojen kehittäminen. Työskentely vaatii aina yhteistyötä muiden kanssa ja täten työ vaatii yhteistoimintaa ja vuorovaikutuksen edistämistä. (Heikkinen 2006, 17.) Opinnäytetyön pyrkimyksenä on alustaa yhteistoiminnallisuutta tavoitteleva suunnitelma Mahdollisuuksien majatalolle.

Toimintakeskeisessä tutkimuksessa muodostetaan ja etsitään havaintojen pohjalta teoreettista tietoa, joka tavoittelee käytännön hyötyä. Käytännön hyöty tarkoittaa tässä tapauksessa käyttökelpoisen projektisuunnitelman luomista. Menetelmän päämääränä on myös osallistujien valtauttaminen, mikä näkyy jo suunnitteluprosessissa kohderyhmän osallistamisena (Heikkinen 2006, 19-22). Tutkimusmenetelmä sopii hyvin kyseiseen opinnäytetyöhön, sillä sen tarkoituksena on tuottaa käytännön hyötyä myös muille tahoille, ei vain itse tutkijoille.

Toimintakeskeinen tutkimus pohjautuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan, joka perustuu vuorovaikutukseen (Heikkinen 2006, 16). Opinnäytetyöprosessi on Vailla vakinaista asuntoa ry:n kävijöiden sekä yhdistyksen henkilökunnan kanssa yhdessä työstyetty kokonaisuus, jossa vuorovaikutus ja sosiaalinen toiminta ovat korostuneet.

2.2 Projektin määrittelyä

Opinnäytetyönä on projektisuunnitelman luominen. Siksi on olennaista ymmärtää mitä projektilla tarkoitetaan ja miten se määritellään.

Sana *projekti* tulee latinan kielestä, ja sillä tarkoitetaan suunnitelmaa tai ehdotusta. Rissanen (2002, 14) määrittelee projektin harkituksi ja suunnitelluksi hankkeeksi, jolla on projektiorganisaatio, aikataulu, määritellyt resurssit ja se pyrkii määriteltyyn tavoitteeseen. Projektilla pyritään poikkeuksetta myös lisäarvoon ja tavoitteen täyttymiseen. Vaikka projektia voidaan luonnehtia tyypillisillä ominaisuuksilla, on jokainen projekti poikkeuksetta erilainen ja ainutkertainen. (Rissanen 2010, 14.)

Projekti antaa suunnittelevalle taholle mahdollisuuden irtautua rutinoituneista työskentelymenetelmistä tai toistuvista palvelumahdollisuuksista. Sen joustavuus ja erilaisuuden mahdollistaminen on projektityöskentelyn rikkaus, mutta toisaalta myös heikkous. Projektimaisella työotteella voi olla negatiivinen vaikutus organisaation kehittymiseen, vaikka alkuperäinen tavoite olisi ollut organisaation kehittyminen. Vaarana on kehitettävän kokonaisuuden irtautuminen muun organisaation toiminnasta. Projektin yhteys organisaation kehittämiseen on mahdollista pitää myös eheänä hyvän projektijohtamisen ja työryhmän osoittamisen avulla. (Seppänen-Järvelä 2004, 15.)

Projektilla pyritään aina uuden luomiseen tai muutokseen. Tyypillistä projektin perustamisessa on halu toteuttaa jokin kehittämistavoite. Palveluiden tuottamisessa ja innovaatioiden etsimisessä on yhä enemmän alettu hyödyntämään projektimuotoisia kehittämishankkeita. Yksi houkutin tällaisen toimintamuodon hyödyntämisessä on erilaiset olemassa olevat projektirahoitusväylät. (Seppänen-Järvelä 2004, 15.)

Rissanen (2002, 16) esittelee projektin päävaiheita 9-portaisen mallin mukaisesti. Projektin menestyksellisyys riippuu siitä, miten systemaattisesti ja tarkasti työskentely tapahtuu ja edistyy. Projektityön portailla edetään askel askeleelta korkeammalle ja ensimmäinen porras pitää sisällään ideoinnin. Ideoinnin jälkeen astutaan visiointiin, josta edetään taustaselvityksiin. Taustaselvityksillä on suuri painoarvo omassa työskentelyssä. Taustaselvityksenä on toteutettu matka Tanskaan, projekti-idean juurille. Neljäs porras pitää sisällään tavoitteiden määrittelyn josta siirrytään perustamisvaiheeseen. Perustamisvaiheen jälkeen siirrytään kuudennelle portaalle, suunnitteluun, josta edetään toteuttamiseen. Toteuttamisvaiheen jälkeen jopa yhdeksi tärkeimmäksi askeleeksi on määritelty tulosten siirto. Jokainen projektilla on selkeä alku ja loppu, joten viimeinen askel on projektin päättäminen.

2.3 Asunnottomuus Helsingissä

Asunnottomuus ja asunnottomuustoimijat löytyvät Suomessa pääosin pääkaupunkiseudulta keskittyneenä suurimmaksi osaksi Helsinkiin. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ilmoittaa selvityksessään vuonna 2008 Suomessa olevan noin 8000 asunnotonta, mikä tarkoittaa asunnottomuuden kasvaneen 400 hengellä edellisvuodesta 2007. Asunnottomuutta on tutkittu virallisin tilastoin Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimesta jo vuodesta 1987, jolloin asunnottomia tilastoitiin olevan 17 000 henkeä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2009.) Se, että Suomessa on näinkin paljon asunnottomia, on eettisen väärin (Juurinen & Virtanen-Olejniczak 2008, 141). Väärin tämä on siksi, että jokaisen perusoikeuteen kuuluu asunto.

Asunnottomuus nähdään usein selkeästi asunnon puuttumisena. Asunnottomuudesta puhuttaessa yleisimmin käsitellään ainoastaan asuntopoliittisia kysymyksiä, kuten asuntojen riittävyttä, hintaa ja saatavuutta, mutta ei sitä marginaalista ryhmää, jolla asuntoa ei ole lainkaan. Ihmisiä määritellään helposti asunnottomuuden kautta, mikä lisää marginalisoitumista ja syrjäytymistä. Asunnottomuus on jo itsessään syvästi marginaalinen termi. (Sunikka, Seppälä & Granfelt 2007, 7-8.) Valtion asuntorahasto (ARA) selvittää myös vuosittain valtakunnallisia asunnottomuustilastoja kuntien asuntomarkkinaselvitysten avulla.

Valtion asuntorahaston mukaan asunnottomia ovat käytävillä, ulkona ja asuntoloissa oleskelevat ihmiset sekä tilapäisesti toisten luona asuvat henkilöt. Myös kuntouttavissa yksiköissä, sairaaloissa sekä palveluyksiköissä asunnon puutteen vuoksi elävät ihmiset katsotaan asunnottomiksi. (Juuri-
nen & Virtanen-Olejniczak 2008, 145.)

Ihminen, jolla ei ole vakituista asuntoa tai kotiosoitetta, on yhteiskunnan ulkopuolinen ja asunnon puutteen vuoksi myös muiden elämän osa-alueiden järjestäminen ja suunnittelu on lähes mahdotonta (Kokko 2007, 134). Kokko (2007, 134) toteaa, että jokaisella tulee olla oikeus asuntoon, sillä asunnottomuus jättää syvät arvet ja se on koko yhteiskunnan häpeä. Asunnottomuus ja sen ongelman ohittaminen osoittaa päättäjiltä inhimillisyyden puutetta (Kokko 2007, 134).

Asunnottomuuteen liittyy usein monia syviä kokemuksia ja ongelmia: turvattomuuden tunnetta, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä, työttömyyttä ja köyhyyttä sekä syrjäytymistä. Ongelmat kasautuvat helposti ja kulkevat henkilön mukana toinen toistaan tukien ja ylläpitäen (Nuorteva 2007, 35). Vajaakuntoisten työttömyys sekä pitkäaikaistyöttömyys ovat syrjäytymisen muotoja (Vuorela 2008, 42). Majatalotoiminnalla pyritään lisäämään vajaakuntoisten eli tässä tapauksessa asunnottomien elämänhallintaa ja työllistymismahdollisuuksia. Elämänhallinnan kautta myös oman asunnon ylläpitäminen mahdollistuu.

Toinen asunnottomuudesta käytetty termi on kodittomuus mikä suuntaa näkökulmansa enemmän kokemukseen siitä, että oma paikka ja reviiri tässä maailmassa eivät ole vielä löytyneet tai ovat kadonneet. Sana *asunnottomuus* viittaa taas enemmän materiaaliseen puoleen, konkreettisen oman tilan ja asunnon puuttumiseen. (Lehtonen & Salonen, 2008, 20.)

Opinnäytetyötä tehdessään olemme pohtineet asunnottomuuden poistamista yhteiskunnasta, onko se edes mahdollista? Tuskin on, mutta uskomme asunnottomien ja asunnottomuutta kokeneiden määrän vähentyvän erilaisten toimenpiteiden sekä eri tahojen yhteistyön avulla. Monisyisyyden takia asunnottomuuden vähentämiseen ei kuitenkaan riitä vaikuttaminen rakennuspolitiikan kautta. On keskityttävä myös muuttuviin ilmiöihin ja henkiseen hyvinvointiin. Juuri-
nen & Virtanen-Olejniczak (2008, 152) tuovatkin esille kuinka tärkeitä asunnottomuuden vähentämisen tai poistamisen kannalta on yhteistyön lisääminen erityisesti sosiaaliviranomaisten, asuntoviranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa. He myös painottavat erilaisten toimenpiteiden merkitystä, jotka tukevat toisiaan ja joilla on yhteiset suuntaviivat sekä tavoitteet.

2.4 Osallisuus

Osallisuudella tarkoitetaan poikkeuksetta mahdollisuutta osallistua johonkin. Suomen perustuslaki sanoo muun muassa kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen luvussa (2 §), että kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. (Finlex 1999.)

Toikko (2008-2012) selvittää Valtaväylä-hankkeen julkaisussa osallisuudella ja etenkin asiakasosallisuudella olevan suuri rooli tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Asiakkaiden osallisuudella pyritään saavuttamaan kokemusasiantuntijuus ja sen hyödyt palvelujen kehittämisessä. Kokemusasiantuntijuus eli asiakkaiden omakohtaisista kokemuksista nouseva tieto tulee olemaan tulevaisuudessa merkittävässä roolissa palveluiden ja toimintojen kehittämisen prosessissa. Kokemusasiantuntijuutta tullaan hyödyntämään laajemmin niin palveluiden suunnittelussa, toteutuksessa kuin kehittämisessäkin. Ennen kaikkea asiakasosallisuus on ajankohtainen ja sosiaalipoliittinen tavoite. (Toikko 2008-2012.) Asiakkaiden mahdollisuudessa osallistua on aina toteuttava palvelua tai toimintoja tuottavan tahon näkökulma siihen, että kokemusasiantuntijuus tunnustetaan ja tunnustetaan arvokkaaksi ja aidoksi tiedoksi.

Toikko (2008-2012) on esittänyt osallisuuden jakautuvan viiteen eri tasoon. Tasolla 1 ei ilmene osallistumista (no involment). Tämä tarkoittaa sitä, että palvelut ja toiminnot ovat suunniteltu ja toteutettu ilman kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä. Tasolla 2 osallistuminen on rajoitettua (limited involment). Tällä tasolla palveluiden ja toimintojen käyttäjät saavat satunnaista tietoa palveluista ja niitä koskevista muutoksista. Tasolla 2 asiakkaat voivat osallistua omien palvelusuunnitelmiansa tai vastaavien laatimiseen ja seurantaan. Tasolla 3 puhutaan jo kasvavasta osallistumisesta (growing involment). Kasvanut osallisuus tarkoittaa säännöllistä palveluista ja toiminnoista sekä niiden kehittämisestä päätöksistä ja toiminnoista tiedottamista asiakkaille. Tällä tasolla asiakkaat osallistuvat omien palvelusuunnitelmien tai vastaavien laatimiseen ja seurantaan.

Osallisuuden tasolla 4 ollaan yhteistoiminnan (collaboration) tasolla. Se tarkoittaa palveluorganisaation tekemää tietoista palvelunkäyttäjiä koskevaa arvovalintaa. Tämä pitää sisällään palvelunkäyttäjien säännöllistä osallistumista keskusteluun kehittämisestä ja toimintaa koskevasta päätöksenteosta. Palvelun käyttäjille maksetaan heidän panoksestaan toiminnan kehittämiseen kulukorvaukset mukaan lukien. Palvelun käyttäjille järjestetään tukea yhteistoiminnallisuutta varten sekä mahdollisuuksia keskinäiseen tapaamiseen ja koulutuksiin. Tasolla 5, kumppanuuden (partnership) tasolla työskennellään kaikilla toiminnan tasoilla yhdessä ammattihenkilökunnan ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Osallistumista tuetaan tietoisesti arvolauseilla ja päämäärien

asetteluilla. Kaikki päätökset tehdään yhteistyössä ja kokemusasiantuntijat osallistuvat myös toiminnan arviointiin. Organisaatio on kehittänyt omat resurssinsa mahdollisimman hyvin, jotta asiakkaiden on mahdollista osallistua ja kouluttautua. Palvelunkäyttäjää palkataan myös organisaation tehtäviin.

Mahdollisuuksien majatalon osallisuutta ja sen mahdollisuuksia on mahdollista arvioida tämän 5-portaisen mallin mukaisesti esimerkiksi koostamalla portaiden mukaisen kysymyskaavakkeen.

2.5 Aktivointi osallisuuden avulla

Aktivointia käytetään monissa eri asiayhteyksissä ja sillä tarkoitetaan eri asioita, riippuen lähestymistavasta. Tässä työssä lähestytään aktivointia osallisuuden kautta aktiivisuutta lisäävänä ja tukevaa toimintaa sisältävänä terminä. Kotiranta (2008) on kirjoittanut opuksen *Aktivoinnin paradoksit* mikä käsittelee aihetta aktivoitavan silmin, viemällä lukijan syvälle aktivoitavan kokemuksiin ja näköaloihin. Teos antoi opinnäytetyön suunnitelmavaiheeseen paljon ajateltavaa ja herkkyyttä asettua myös aktivoitavien eli asunnottomien asemaan tarkastelemaan suunnitelmaamme.

Kotiranta (2008, 21) on kuvannut ja määritellyt teoksessaan aktivoinnin historiaa ja selvittää sen kuuluvan selkeästi 2000 - luvun sosiaalipolitiikkaan. Aktivointi juontaa juurensa työttömyyden ja syrjäytymisen vastaiseen politiikkaan. Kotiranta (2008, 21) painottaa oman kiinnostuksensa olevan enemmän aktivoitavan henkilön näkökulmassa kuin järjestelmän näkökulmassa. Tämän hän perustelee molempien näkökulmien yhtäaikaisen tarkastelun hankaluudella. Tavoitteena on luoda suunnitelma, joka sopii Suomen järjestelmiin ja on samalla mielekäs aktivoinnin kohteena oleville.

Sosiaalityön yhteydessä aktivointi käsittää työn ydinprosessit, jolloin sanan merkitys nähdään kehityksellisenä ja sisällöllisenä toimintana. Työllisyyspolitiikassa aktivointi on taas joutunut negatiiviseen valoon, sillä tässä yhteydessä aktivointiin liitetään selkeästi myös sanktioiminen. (Kotiranta 2008.)

Suomessa aktivointia käytetään terminä useimmiten puhuttaessa työttömyydestä tai kuntoutuksesta (Kotiranta 2008, 21). Myös opinnäytetyössä nämä näkökulmat yhdistyvät selkeästi tavoitteenaan aktivoituminen. Aktivointi ja aktivoituminen luovat termeinä erilaista suhtautumista toimintaan tai kohteeseen mihin aktivoitumisen tulisi keskittyä. Puhuttaessa aktivoimisesta, tarkoitetaan ulkoisen toimijan osoituksesta kohti aktiivista toimintaa. Puhuttaessa aktivoitumisesta, voidaan tapahtumaa tarkastella jo syvemmin sisäisen motivoitumisen tai oivaltamisen kautta, jolloin kohteen oma tahtotila on aktivoitunut.

2.6 Kuntoutuminen

Kuntoutumisen on ajateltu liittyvän usein sairauden, vamman tai vian hoitoon, tuloksena vaivan lieventyminen ja sairauden voittaminen. *Kuntoutus* -sanan merkitys on vuosien kuluessa myös kehittynyt ja muuttunut. Kuntoutus on alettu ymmärtämään sekä näkemään yhä enemmän sosiaalisesti painottuneena lähestymistapana korostaen kuntoutujan ymmärtämistä. Kuntoutujan tilannetta pyritään ymmärtämään hänen elämänsä, ympäristösuhteiden sekä vuorovaikutussuhteiden tarkastelun kautta. (Karjalainen 2007, 21.)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on määrittänyt Internet-kotisivuillaan (2009) kuntoutumisen tavoitteita, joita ovat muun muassa vajaatoimintakykyisen itsenäisen selviytyminen, hyvinvointi, toimintakyky, työllistyminen sekä osallistumismahdollisuudet. Opinnäytetyötä tehdessä myös ministeriön asettamat tavoitteet ovat huomioitu ja kuntoutumista on tarkasteltu toimintakyvyn palauttamisen näkökulmasta, sillä kohderyhmän toimintakyky on voinut laskea useiden vuosien tekevämmämyyden ja irrallisuuden myötä. Tärkeänä kohderyhmän kuntoutumisen kannalta pidetään myös asiakkaan sisäisen motivoitumisen vahvistumista.

Metteri ja Haukka-Wacklin (2007, 53) toteavat kuntoutuksen kannalta merkittävässä roolissa olevan erilaiset elinympäristötekijät ja niiden muuttamisen tarve. Vaikka vakinaista asuntoa ry:n kävijöiden elinympäristötekijät ovat usein huonot ja niukat asunnon puutteen vuoksi. Tämä vaikuttaa esimerkiksi henkilökohtaisen hygienian hoitoon, mielenterveyteen sekä päihteidenkäyttöön. Ihminen reagoi ongelmiinsa ja vaikeuksiin aina persoonallaan ja tämä tulee ottaa huomioon sosiaalisessa kuntoutuksessa. On siis tärkeää keskittyä psyykkisen minän sekä sosiaalisen minän huomioimiseen, jotta kuntoutuksesta tulee kokonaisvaltaista. (Metteri & Haukka-Wacklin 2007, 53.)

Kohderyhmän kuntoutuminen on Mahdollisuuksien majatalon yksi keskeisimmistä tavoitteista. Kohderyhmän kuntoutuminen saavutetaan järjestämällä erilaista toimintaa sekä elämäntaidonvalmennusta. Elämäntaidonvalmennus tukee sosiaalista ja psyykkistä minää. Mikäli sosiaalinen tuki ja sosiaaliset olosuhteet jäävät kuntoutuksessa huomioitta, voivat arjen vaikeudet sekä ongelmat tulla kuntoutumiselle esteeksi (Metteri & Haukka-Wacklin 2007, 53).

Vappu Karjalainen (2007, 22) tuo esille sosiaalisen kuntoutuksen moniulotteisuuden sekä kuntoutustyössä tarvittavan vuorovaikutustaidon, jota on kuntoutustyöntekijällä oltava. Kuntoutuksessa on käytettävissä myös erilaisia menetelmiä kuten verkostotyötä, sosiaalityön taitoja, yksilöllistä tukea sekä esimerkiksi narratiivisia menetelmiä (Karjalainen 2007, 22). Muun muassa näiden menetelmien avulla pyritään tukemaan kohderyhmän kuntoutumista. Mahdollisuuksien majatalossa järjestettävä toiminta on kuntouttavaa, toiminnallista, tukevaa ja tarjoaa vaihtoehtoisia ajatusmalleja sekä erilaisia päivänviettoideoita arkeen.

Niin kuin jo aikaisemmin mainittiin, kuntoutus on moniulotteista, tämän vuoksi toiminta on suunniteltu kuntoutumisen kannalta hyvin monitahoiseksi.

Erilaisten toimintojen tarkoituksena on kohderyhmän motivoituminen, omien voimavarojen sekä mahdollisuuksien hahmottuminen, voimaantuminen ja aktivoituminen takaisin omaan elämään sekä yhteiskuntaan. Kuntoutuminen ei tapahdu hetkessä, mutta Mahdollisuuksien majatalo tukee kohderyhmän kuntoutumista useilla eri työkaluilla. Kohderyhmän arkeen tarjotaan mielekästä toimintaa tekemättömyyden ja päihtymisen tilalle.

Mahdollisuuksien majatalo tukee myös Sosiaali- ja terveysministeriön kuntoutumisen tavoitteita eli vajaatoimintakykyisen itsenäistä selviytymistä, hyvinvointia, toimintakykyä, työllistymistä sekä osallistumismahdollisuuksia.

3 Prosessikuvaus

Tässä osiossa kuvataan kuinka opinnäytetyöprosessi eli projektisuunnitelman luominen on edennyt valmiiksi tuotokseksi. Prosessikuvaus lähtee liikkeelle siitä mistä aihe on saatu ja mikä tarve Mahdollisuuksien majatalolle on. Työskentelyssä on perehdytty alan eri toimijoihin ja muodostettu yhteistyöverkostoa eri yhteistyötahojen kanssa, jotka ovat edellytyksiä toiminnalle. Toimintaa ovat ohjanneet opinnäytetyön alussa asetetut tavoitteet. Keskeisimmät tavoitteet ovat opinnäytetyöprosessin hallinta sekä käyttökelpoisen projektisuunnitelman luominen. Tärkeänä oman ammatillisen kasvun tavoitteena pidämme eettisen herkkyyden kehittymistä.

Asunnottomuutta sekä muita yhteiskunnallisia ongelmia ajatellen, tärkeänä oppimistavoitteena pidetään myös vaikuttamista. Niin kuin aikaisemmin on mainittu, asunnottomuus ei ole vain yksittäisten ihmisten ongelma vaan koko yhteiskunnan, joten on suuri kunnia olla vaikuttamassa uuden toimintamuodon kehittämiseen Suomessa. On haasteellista, mutta myös hyvin tavoitteellista pyrkiä ymmärtämään tätä problematiikkaa yksittäisellä sekä yhteiskunnallisella tasolla, pyrkien vaikuttamaan siihen. Keskeisenä tavoitteena on luoda projektisuunnitelma kohderyhmää aktivoivasta ja kuntouttavasta Mahdollisuuksien majatalosta.

3.1 Idean kehittyminen ja projektin tarve

Aktivoiva majataloprojekti on saanut alkunsa Vailla vakinaista asuntoa ry:n vieraillessa Tanskassa Netvaerket-hotellissa, jonka toiminta-ajatus kiehtoi yhdistyksen jäseniä. Netvaerket-hotellin keskiössä ovat hotellitoiminnan pyörittämisen kautta huumeidenkäyttäjien aktivointi ja yhteiskunnan normaaleihin toimintoihin takaisin saattaminen. Toiminta perustuu arki- ja työruutiinien omaksu-

miseen osaksi omaa arkea. Työntekijät eli huumeidenkäyttäjät saapuvat aamulla hotellille ja alkavat suorittamaan työtehtäviään, joita kuuluu normaaliin majatalotoiminnan pyörittämiseen. Työtehtävät ovat hyvin käytännönläheisiä ja kullekin sopivia.

Selvitys vastaavanlaisen toiminnan toteuttamisesta Suomessa osana yhdistyksen tavoitteellista järjestötoimintaa päätettiin toteuttaa yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa, opinnäytetyönä. Olemme osallistuneet yhdistyksen toimintaan työharjoittelijana, vapaaehtoisina tai vapaaehtoisuustyöntekijöinä opintojen kautta jo ennen opinnäytetyöprosessimme alkua, muun muassa osallistamalla asunnottomien yön toteuttamiseen Helsingissä vuonna 2009.

Vailla vakinaista asuntoa ry:n toiminnan puutteena on ollut toimintamahdollisuuksien tarjoamisen vähyys suhteessa kävijäkuntaan. Yhdistys tarjoaa asunnottomille ja asunnottomuutta kokeneille paikkoja, joissa levähtää, joissa kuunnellaan, autetaan ja ohjataan, mutta toisinaan toimintamahdollisuuksien puute on noussut esiin erityisesti Vepassa, Vertais- ja vapaaehtoistyön keskuksessa. Kävijät tulevat Vepaan viettämään päiväänsä juoden kahvia ja seurustelemaan. Vailla vakinaista asuntoa ry:n havaintojen mukaan toimettomuus päivästä toiseen ajaa osan toimintakuntoisistakin kävijöistä päihteen pariin, mikä lamaannuttaa kävijöiden toimintakuntoa ja toimintakykyä entisestään.

Ennen opinnäytetyöprosessin alkua Majatalo-projektista toteutettiin tarpeenkarttoitus osana toisen opinnäytetyöprosessissa mukana olevan työharjoittelujaksoa, kehittämistehtävänä. Tarpeen kartoitus tehtiin Vailla vakinaista asuntoa ry:n Vertais- ja vapaaehtoistyön keskuksessa, mikä tavoittaa päivittäin noin 30 - 40 kävijää. Kartoitus toteutettiin avoimen keskustelun avulla, missä selvitettiin suullisesti mitä Majatalo-projekti tarkoittaa ja mitä sillä tavoitellaan.

Keskusteluun oli määritelty etukäteen teema, johon tarpeen kartoittaja vei tavoitteellisesti keskustelua. Vastauksia etsittiin muun muassa siihen, onko päivittäin tarjolla olevien konkreettisten työtehtävien tarjoamiseen tarvetta? Asiaa kysyttiin, koska henkilökunnan kokemus on, että moni aloittaa aamuin tarkoituksenmukaisen päihtymisen, koska päivään ei ole tiedossa muutakaan tekemistä.

Tarpeen kartoituksen mukaan päivittäiselle toiminnalle on tarvetta. Tarpeen lisäksi kartoituksessa tuli esiin myös monia ideoita ja suunnitelmia toiminnan toteuttamiseen. Kävijät miettivät käytännönläheisesti tarpeen luonnetta. Tarvetta koettiin olevan erityisesti silloin, kun aamu on alkanut selvinpäin. Majatalo on siis osaratkaisuna toimettomuuden ongelmaan. Majatalo tarjoaa toimintaa kunkin toimintakyvyn mukaan niille, jotka kaipaavat toimintaa päiviinsä. Aktivoimalla kävijöitä, heille tarjoutuu mahdollisuus aktivoitua vastuullisuuteen ja jälleen osaksi yhteiskuntaa. Tämä voi edesauttaa kävijöitä kuntoutumaan ja ottamaan vastuuta myös omasta itsestään.

Kävijöiden yhteinen ääni on vahva, kun keskustelun aiheena on päihteiden käyttö. Poikkeuksetta kävijät totesivat, että toimintaan ei saisi päihtyneenä osallistua. Tämän he perustelivat työturvallisuudella sekä päihtyneen että muiden kannalta. Päihteiden käytön todettiin vaikuttavan myös työmotivaatioon.

Tarpeenkartoituksen tulokset ovat käyttökelpoisia, sillä ne on koottu kohderyhmän mielipiteistä ja ajatuksista ja aihe koskee juuri heidän toimintamahdollisuuksiaan. Tavoitteina ovat olleet myös työelämäkumppanin tavoitteiden ja ajatusten huomioiminen mahdollisimman hyvin projektin suunnittelussa, kohderyhmän osallisuuden tuntemus suunnitteluprosessissa sekä yhteistyöverkostojen luominen ja hyödyntäminen.

3.2 Alan toimijoihin perehtyminen

Kun aihe oli valittu ja tarpeen kartoitus tehty, alkoi pohdinta siitä, mitkä toimijat olisivat hyödyllisiä projektille. Hyödyllisyydellä toimijoita tarkasteltaessa tarkoitamme toimijoita, jotka edistävät toiminnallaan Mahdollisuuksien majatalon tavoitteita. Tarkoituksena oli perehtyä sosiaalialan yrityksiin ja toimijoihin, joilta saattaisimme oppia mitä projektin perustamisessa tulee ottaa huomioon. Halusimme kuulla kuinka eri toimijoiden yritystoiminta oli edennyt ja käynnistynyt. Vierailuja tehtiin monia, niistä mainittakoon vierailut Helsingin Vieraskodissa 19.1.2010, Majatalo Karhussa 1.2.2010 ja Asumispalvelu eli ASPA-konferenssissa 2.2.2010. Maaliskuun 4.-5. päivät vietettiin Tanskassa tutustumiskäynnin merkeissä toiminta-ajatukseen perehtyen, Netvaerket-hotellissa. Seuraavat kappaleet sisältävät tarkemmat kuvaukset kyseisistä vierailuista.

19.1.2010 Haastateltiin Helsingin vieraskodin johtajaa, joka vastaanotti mielellään kiinnostuneita opiskelijoita. Vierailulta oli tarkoitus saada lisää tietoutta ja vihjeitä asioista, joita tulisi ottaa huomioon Majatalon perustamisessa. Helsingin Vieraskoti on perustettu vuonna 1883 ja se tarjoaa asunnottomille ja päihdeongelmallisille asumispalveluita. Helsingin Vieraskoti on nähnyt paljon pitkän olemassaolonsa aikana. Paikan tarkoituksena on vastata yksilöiden ja yhteiskunnan tarpeisiin sosiaali- ja terveyshuollon palveluiden avulla, jotka heillä toimivat saman katon alla. Johtaja kertoi Vieraskodissa työskentelevän 20 henkilöä, jotka koostuvat siivoojista, perhetyöntekijöistä, ohjaajista, lähihoitajista, valvojista sekä päihdetyöntekijöistä. Yhteistyötä he tekevät Helsingin kaupungin sosiaaliviranomaisten kanssa. Helsingin Vieraskodin johtaja korosti lakien ja säädösten tärkeyttä. Hän kertoi, että projektin ollessa tilojen etsimisen vaiheessa, huomioon tulee ottaa erityisesti kiinteistölaki sekä turvallisuuslaki, joka koskee sekä henkilöstä että asiakkaita. Muita toiminnan kannalta tärkeitä asioita hän kertoi olevan työaikalaki, työehtolaki, kilpailulainsäädäntö ja henkilökunnan ammattitaito sekä henkilökunnan määrää.

Johtaja kertoi myös vapaaehtoistoiminnan tärkeydestä Vieraskodilla. Toimintaa järjestettiin paljon. Vieraskodilla toimii kolme kertaa viikossa AA-kerho ja asiakkaiden on myös mahdollista osallistua niin sanottuun talkootyöhön päivittäin. Talkootyö voi olla esimerkiksi tilojen remontoimista. Osallistujat saivat tehdä töitä lainpuitteissa niin paljon kuin tahtoivat ja tehdyllä työllä he ansaitsivat 9 € kannustusmaksun tai ilmaisen ruoan. Vapaaehtoistyön merkitys oli meille arvokas tieto, sillä Majatalo - toiminta perustuu suurilta osin vapaaehtoistyöareenan tarjoamiseen ja sen tärkeys todettiin jo projektin tarpeen kartoituksessa. Vierailu Helsingin Vieraskodilla oli antoisa ja sisälsi arvokasta kokemustietoa asumisyksikön toiminnasta. Johtajan antamat ohjeet yrityksen perustamisesta antoivat viitteitä siitä mitä tulee ottaa huomioon Majatalon suunnitelman luomisessa.

1.2.2010: Majatalo Karhu herätti mielenkiinnon Bed and Breakfast - majoituksen vuoksi. Majatalo Karhu toimii Helsingissä omakotitaloympäristössä, mikä myös on Vailla vakinaista asuntoa ry:n toivomus aktivoivasta Majatalosta. Majatalo Karhun omistivat aviopari, jotka ottivat vierailijoita vastaan mielellään. Ajatus Majatalo Karhusta heille syntyi lasten muutettua pois kotoa. Oli kiinnostavaa kuulla miten toiminta saatiin käyntiin.

Majatalo Karhun ylläpitäjät saivat majoituspalvelun perustamisen vaikuttamaan helpolta, he kertoivat perustaneensa Majatalo Karhun ilman sen suurempia selvitystöitä. Vain vero- ja kustannuspuolen asiat olivat niitä, joita he joutuivat ottamaan huomioon. Perustamisvaiheessa he olivat liittyneet Helsinki Bed and Breakfast-majoituspalveluiden välityspalveluun. Helsinki Bed and Breakfast luo kontaktin majoituksen tarvitsijan ja sen tarjoajan välillä sekä hoitaa varauksen ja turvallisen maksunvälityksen.

2.2.2010: Osallistuminen oli alkuvuodesta 2010 Asumispalvelusäätiö ASPA:n - konferenssiin. ASPA järjesti Itäkeskuksen liris-keskuksessa Verkot-konferenssin, josta käsiohjelman ja mainoksen perusteella olisi voinut olla hyötyä sopivaa yhteistyöverkostoa Majatalolle etsiessä. Tarkoituksena konferenssilla oli mielenterveysongelmaisten sekä vammaisten ihmisten itsenäisen ja omaehtoisen elämän mahdollistaminen mahdollisimman tehokkaasti ja oikeiden yhteistyötahojen avulla. Valitettavasti Verkot-konferenssista ei ollut projektisuunnitelman luomiselle hyötyä, sillä paikalla olevista eri tahojen edustajista suurin osa edusti vammaispalveluita. Vammaispalveluista käyty keskustelu ei ollut hyödyksi Vailla vakinaista asuntoa ry:n projektille. Jostain syystä mielenterveysongelmissa tukevat tahot olivat jääneet pois tilaisuudesta.

Vailla vakinaista asuntoa ry:n esitettyä toiveensa Majatalo-projektista, perehdyttiin toiminta-ajatuksen vielä paikanpäällä Tanskassa, Netvaerket hotellissa. Hotellin toimintaan tutustuttiin kahden päivän ajan havainnoiden ja hotellin johtajaa haastatellen. Toimintaa päästiin seuramaan erityisen läheltä, sillä yöpyminen Tanskassa järjestyi Netvaerket-hotellissa. Kaiken tämän

lisäksi saatiin myös mahdollisuus tutustua Tanskan päihdetyöhön ja kulttuuriin hotellilla tavatun entisen huumeidenkäyttäjän opastuksella. Tutustumiskäynti Tanskaan oli mielenkiintoinen ja antoisa kokemus, erityisesti hotellin toimintamalli selkeytyi huomattavasti ja monipuolisemmin. Mielikuva siitä, minkälaista toimintaa Vailla vakinaista asuntoa ry tahtoo toteuttaa osana osallisuus strategiaansa, selkiintyi opintokäynnin avulla. Opintokäynnin Tanskaan rahoittivat yhdessä Vailla vakinaista asuntoa ry ja Laurea-ammattikorkeakoulun Otaniemen yksikkö.

Kahden päivän vierailu Tanskassa herätti ajatuksia ja tunteita. Tutustuessa Tanskan malliin, toiminta-ajatus vaikutti olevan mielenkiintoinen ja toimiva Tanskassa, muttei täysin Suomen lakeihin ja säädöksiin sopiva. Netvaerket hotellissa työntekijät saivat esimerkiksi olla päihtyneenä töidensä aikana. On selvää, ettei päihtyneenä palveluiden tarjoaminen ole Suomessa mahdollista eikä sallittua. Suomen lakien mukaan työaikana, työpaikalla ei ole sallittua olla päihtyneenä. Se mitä opintomatalla nähtiin, koettiin ja opittiin päihdetyöstä Tanskassa, herätti paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Erityisesti se, että ammattihenkilökunnan toimenkuvaan kuuluu auttaminen suomensisäisten huumeiden käyttämisessä. Suomessa tämä kuulostaa enemmän päihdeidenkäytön edesauttamiselta eikä päihdekuntoutumiselta. Tämä ei Suomessa onnistuisi.

Edellä mainitut asiat auttoivat huomaamaan maiden välisiä toimintaeroja ja suunnittelemaan Suomen Majatalon Suomen lakien ja säädösten mukaisesti. Tanskassa päihdesäädökset ovat erilaiset Suomeen verrattuna ja tämä auttoi ymmärtämään miksi tämä voi toisessa maassa toimia ja taas toisessa ei. Käynti oli projektisuunnitelman luomisen kannalta tärkeä.

3.3 Yhteistyöverkoston rakentaminen

Verkostoitumista pidetään toiminnan kannalta menestyksen ja jatkuvuuden kulmakivenä varsinkin hoitoalalla, jossa asiakkaille tarjottu palvelu tapahtuu yhteistyönä verkostoissa (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 47). Verkostoituminen yhteistyötahojen kanssa on ollut opinnäytetyön kannalta yksi merkittävimmistä asioista. Yhteistyöverkoston tarvetta lähdettiin pohtimaan halutusta toiminta-ajatuksista lähtöisin. Yhteistyöverkoston tuli palvella mahdollisimman hyvin toiminnalle asetettuja tavoitteita, joten yhteistyöverkoston tarpeesta muodostui monipuolinen kokonaisuus erilaisia toimijoita.

Yhteistyöverkoston rakentamista on hyvä pohtia niin nykyhetken kuin tulevaisuudenkin näkökulmasta. On tärkeää miettiä, mihin verkostoihin tulee kuulua, jotta toiminnan tarkoitus saavutetaan. (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 48.) Tämän vuoksi perehdyttiin tarkasti eri yhteistyötahoihin, jotka ovat edellytyksiä Mahdollisuuksien majatalo-toiminnan kannalta. Toinen opinnäytetyön tekijöistä aloitti työsuhteen Helsingin Kaupungin palveluverkostossa opinnäytetyöprosessin aikana,

mikä antoi myös opinnäytetyölle näköalapaikan verkoston toimimiseen. Yhteistyöverkostoiksi muodostuivat Hietaniemenkadun palvelukeskus, Helsingin kaupungin sosiaaliviraston Työhönohjaus sekä Työ- ja elinkeinotoimisto. Myös oppilaitosyhteistyö voi olla hyvinkin tärkeä elementti Majatalon toiminnan rikastuttamiseksi. Verkostoitumisen lisäksi erityisen tärkeää on myös yhteistyön toimiminen tahojen välillä halutulla tavalla, jotta suunniteltu hyöty saavutetaan (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 48).

Hietaniemenkadun palvelukeskus osallistuu aktivoimalla ja kuljettamalla toimeentuloa mutta toimintahaluisia kävijöitä (asunnottomia ja asunnottomuutta kokeneita) töihin Majataloon. Mahdollisuus järkevän työn tarjoamiseen on todettu sekä Vailla vakinaista asuntoa ry:ssä että Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa olevan tärkeää, sillä toimeentulo ajaa kohderyhmän hakemaan päihtymisestä sisältöä päiväänsä.

Helsingin kaupungin Sosiaaliviraston Työhönohjauksen ryhmätoiminnan kanssa on sovittu yhteistyöstä ryhmävalmennuksen osalta. Ryhmävalmennuksessa on tarkoitus antaa elämäntaidonvalmennusta työelämään suuntautuneille, mutta toistaiseksi vielä työelämään toimintakyvyttömille alle 25-vuotiaille henkilöille tavoitteena yhä toimintakykyisempi ja mielekkäämpi arki sekä pienet askeleet kohti työelämää. Ohjautuminen ryhmään tapahtuu aina sosiaaliasemien kautta.

Lisäksi yhteistyö eri koulutusalojen kanssa koetaan erityisen arvokkaaksi. Sosiaalisten alojen kanssa on mahdollisuus hyödyntää erilaisia hanketyöskentelyjä sosiaalisen sisällön luomiseksi, kulttuuristen alojen kanssa kulttuurisisällöt ja sen tuottaminen mahdollistuisi. Myös yhteistyö erilaisten teknisten alojen kanssa kehittäisi Mahdollisuuksien majataloa sekä antaisi toimintareunan hyvinkin monenlaiseen yhteistyöhön.

Yhteistyön toimivuuteen vaikuttaa keskinäinen luottamus. On siis hyvä käydä avointa keskustelua verkostojen välillä yhteisen ymmärryksen luomiseksi. Luottamus kehittyy parhaiten keskustelemalla ja luottamus on taas yksi keskeisimmistä onnistumisen tekijöistä. (Karvonen-Kälkäjä & ym. 2009, 49.)

3.4 Toimintamuodon valinta

Suunnitelmaa ja selvitystyötä tehdessä pohdittiin monia erilaisia toimintamuotoja Majatalolle. Selvitystyössä päädyttiin kuitenkin siihen, että Mahdollisuuksien majatalo on turvallisinta käynnistää projektirahoituksella kolmivuotiseksi projektiksi. Kolmevuotisen projektin jälkeen voidaan Mahdollisuuksien majatalo vakiinnuttaa itsenäiseksi toiminnaksi asunnottomien toimesta. Tarkas-

telimme eri toimintamuotojen mahdollisuuksia ja teimme selvitystä siitä, mikä olisi paras toimintamuoto majatalolle projektikauden päätyttyä.

Työskentelyssä selvitettiin Osakeyhtiön, kommandiittiyhtiön, avoimen yhtiön, sosiaalisen yrityksen ja osuuskunnan sopivuutta toiminnalle. Tärkeää oikean toimintamuodon löytämisessä on se, ettei kenellekään majatalossa toimivalle tai sitä pyörittävälle henkilölle aiheutuisi henkilökohtaista taloudellista tappiota, mikäli Majatalo osoittautuisi käynnistyttyään toimimattomaksi. Toimen tärkeä huomioon otettava asia on, että toiminnan aloittamiseen ei ole rahallista panostusta yhdistyksen puolesta, joten päätimme, että toiminta alkaisi kolmevuotisella projektirahoituksella. Erilaisiin rahoitusvaihtoehtoihin tutustuttiin yhteistyökumppaneiden kokemusten, asiantuntijoiden lausuntojen ja Internetin avulla. Toimintamuodon valinnassa tuli siis myös ottaa huomioon se, että majatalo käynnistettäisiin ensin kolmivuotisena projektina.

Osakeyhtiö rajattiin pois, sillä yhtiöllä tulisi olla vähintään 8.000 euroa osakepääomaa ja kaikilta osakeyhtiön osakkailta vaaditaan henkilökohtaista omaisuutta tai takausta yhtiön lainojen ja merojen vakuudeksi (Uusyrittyskeskus 2005).

Kommandiittiyhtiö rajattiin pois siitä syystä, että yhtiömuotoon kuuluu kahdenlaisia yhtiömiehiä; vastuunalaisia ja äänettämiä. Vastuunalaiset yhtiömiehet saavat tehdä kaikki yhtiötä koskevat päätökset. (Uusyrittyskeskus 2005.) Äänettömät yhtiömiehet ovat niitä, jotka sijoittavat jonkin rahasumman yhtiöön, mutta jotka kuitenkin eivät kannu yhdistyksestä vastuuta. Äänettömät yhtiömiehet voivat työskennellä työntekijöinä yhdistyksessä. Vastuunalaiset yhtiömiehet ovat ne, jotka kantavat vastuun toiminnasta. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 34 - 35.)

Avoin yhtiö jouduttiin sivuuttamaan hyvin samantyyppisistä syistä kuin edellisinkin. Avoimen yhtiön osakkaat vastaavat yhteisvastuullisesti koko yhtiön toimista, vaikka eivät olisi yhteisymmärryksessä tehneet yhtiötä koskevia ratkaisuja. Toisin sanoen, koko yhtiön velka voidaan periä kokonaisuudessaan takaisin yhdeltä yhtiömieheltä. (Uusyrittyskeskus 2005.)

Sosiaalinen yritys toimintamuotona kiinnosti Majatalo-projektin näkökulmasta. Työ- ja elinkeinoministeriö selvittää kotisivuillaan (2010) sosiaalisen yrityksen toimintaperiaatteita ja tarkoituksia. Toimintamuodon tarkoituksena on luoda työpaikkoja erityisesti vajaakuntoisille ja pitkäaikäistyöttömille, mikä on linjassa projektin tavoitteen kanssa.

Sosiaalinen yritys voi tuottaa tavaroita ja palveluja markkinoille ja tavoittelee voittoa kuten muutkin yritykset (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010). Sosiaalisen yrityksen toimintaperiaatteisiin tutustuttiin syvemmin useiden eri artikkeleiden avulla. Artikkelit perustuivat siihen näkemykseen, että sosiaalisten yritysten tahdotaan edustavan tuottoisaa yritystoimintaa, jotta toimintamuodon nimi ei leimaantuisi vähempiarvoiseksi kuluttajamarkkinoilla.

Sosiaalisen yrityksen työllistämistä työntekijöistä vähintään 30 prosenttia tulee olla vajaakuntoisia tai yhteensä vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä. Lisäksi yrityksen tulee olla merkitty työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämään sosiaalisten yritysten rekisteriin. Vain tähän rekisteriin merkitty yritys saa liiketoiminnassaan ja markkinoinnissaan käyttää sosiaalisen yrityksen nimeä ja tunnusta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.) Sosiaalinen yritys ei kuitenkaan valikoitunut toimintamuodoksi projektikauden päätyttyä, sillä se olisi ajanut toiminnan selkeästi yritystoiminnaksi.

Osuuskunta vaikutti heti ensitarkastelulla mielekkäältä toimintamuodolta Mahdollisuuksien majatalolle siksi, että osuuskunta on yhteisötoiminnalle sopiva ratkaisu. Tämän toimintamuodon hienona puolena pidetään sen yhteisöllisyyttä sekä yhteistoiminnallisuutta (Karvonen-Kälkäjä & ym. 2009, 36). Osuuskunta toimii yhteisvastuullisen periaatteen mukaan ja tämä yhteisvastuullisuus on vaikuttanut uusien hoivaosuuskuntien syntyyn sekä sen suosioon hoiva-alalla (Karvonen-Kälkäjä & ym. 2009, 36). Projektisuunnitelmaan kirjattiin projektikauden päätyttyä valikoituneeksi toimintamuodoksi osuuskunta.

Osuuskunnan ajatuksena on jäsentensä taloudenpidon ja elinkeinon tukemiseksi se, että jäsenet osallistuvat osuuskunnan toimintaan ja käyttävät hyväkseen sen tuottamia palveluita. Lisätuna Majatalotoiminnan kannalta on se, että osuuskunnan perustamiseen tarvitaan vähintään 3 henkilöä, jotka voisivat koostua projektin aikana Majataloon palkatuista henkilöistä.

Mikäli osuuskuntaan kuuluu vähintään seitsemän henkeä, mikä tarkoittaa jäsenosuuden olevan alle 15 %, jäsentä ei työttömyysturvalain mukaan katsota yrittäjäksi eli jäsenet ovat tarvittaessa edelleen oikeutettuja työttömyyspäivärahaan. Osuuskunta ei velvoita jäseniään vastaamaan henkilökohtaisella omaisuudellaan osuuskunnan tappioista vaan tappioihin vastataan ainoastaan osuuspääomalla. Osuuspääoma muodostuu jokaisen jäsenen maksamasta, samansuuruisesta osuusmaksusta. (Uusyrittäjäkeskus 2005.)

3.5 Projektisuunnitelman luominen

Projektisuunnitelman luomiseen perehdyttiin lukemalla monia valmiita projektisuunnitelmia, sillä projektisuunnitelman luominen ei kuulunut osaamisalueeseen. Kaikki projektisuunnitelmat noudattavat tietynlaista sisältökaavaa. Internet tarjoaa monia palveluita, joissa projektisuunnitelmia pystytään työstämään ohjeistetusti. Liiketalousosaamisen ollessa itseopiskelun tasolla päätettiin, että käyttöön otettaisiin esikysymyksillä täytetty projektisuunnitelmakaavake. Lähestyessä suunnitelman valmistumista, kaavakkeesta luovuttiin ja tehtiin projektisuunnitelmasta Mahdollisuuksien majatalolle sopivan näköinen ja sisältöinen.

Projektisuunnitelman luominen on monivaiheinen prosessi, mikä piti sisällään paljon selvitystyötä. Selvitystyö aloitettiin tutustumalla haluttuun toimintamalliin Tanskassa, Netvaerket - hotellissa. Toimintamalliin perehtyminen oli mielenkiintoinen, joskin aikaa vievä vierailu. Se oli kuitenkin tärkeää, sillä sen avulla saatiin selkeä mielikuva toimintamallista. Tanskan vierailu loi pohjan myös Mahdollisuuksien majatalolle (Liite 1).

Seuraavaksi tarkasteltiin niitä ajatuksia ja odotuksia, joita Vailla vakinaista asuntoa ry:n henkilökunnalla ja yhdistyksen kävijöillä oli Mahdollisuuksien majatalosta. Yhteenvedon pohjalta kartoitettiin mahdollisia yhteistyötahoja. Yhteistyötahojen kartoitus kesti ajallisesti hyvin pitkään, sillä Helsingin palveluverkosto ja sen toimijat muodostavat hyvin laajan verkoston. Erityisesti tutustuttiin työllisyyspalveluita tuottaviin tahoihin ja selvitettiin niiden keskinäisiä yhteistyön mahdollisuuksia.

Samalla kartoitettiin helsinkiläisiä majoituspalveluita tuottavia tahoja ja käytiin tutustumiskäynneillä kyseisissä paikoissa. Erityisesti bed and breakfast -tyyppiset tai sosiaalisiin erityisryhmiin painottuvat toimijat olivat tarkastelun kohteina. Saimme tutustumiskäyntien pohjalta arvokasta näkemystä siitä, mitä majoituspalvelun ylläpitäminen vaatii ja millaiset tilojen tulisi olla.

Kun käsitys siitä, miten Mahdollisuuksien majatalo tulisi toimimaan oli muodostunut, tutustuimme eri toimintamuotoihin ja niiden mahdollisuuksiin. Huomioitavia asioita oli paljon, sillä kyseessä on voittoa tavoittelematon toiminta, minkä on tarkoitus jäädä asunnottomien itsensä pyörittämäksi toiminnaksi. Niin kauan kunnes Mahdollisuuksien majatalo on löytänyt vakiintuneet käytännöt ja paikkansa, oli järkevää miettiä rahoitusvaihtoehtoja toiminnan ensimmäisiksi käynnistämisvuosiksi.

Eri rahoitusvaihtoehtoihin ja erilaisiin rahoitusohjelmiin tutustuttiin ja päädyttiin lopulta siihen, että järkevintä olisi hakea Mahdollisuuksien majatalolle rahoitusta Euroopan sosiaalirahastosta. Päätös Euroopan sosiaalirahastosta muodostui selvitystyön sekä monien projektivastaavien kanssa käytyjen keskustelujen avulla. Euroopan sosiaalirahaston avustusohjelmissä on määritelty projekti-kriteerit ja ne kohtasivat Mahdollisuuksien majatalon kanssa kiitettävän paljon. Alkuperäinen suunnitelma oli hakea rahoitus Raha-automaattiyhdistyksestä, mutta tapaaminen Raha-automaattiyhdistyksen edustajan kanssa osoitti sen, että tämä ei ole varmin vaihtoehto projektille. Raha-automaattiyhdistys on vähentämässä avustusten määrää ja kohdentamassa avustusohjelmansa niin, että mahdollisuudet rahoituksen suhteen olisivat olleet heikot.

4 Arviointi

Opinnäytetyö on pitänyt sisällään monia arviointeja. Arvioinneissa on hyödynnetty monipuolisesti eri henkilöitä ja tahoja koko prosessin ajan. Opinnäytetyösuunnitelman arviointi tapahtui yhteis-palaverissa, jossa yhdistyksen edustajat arvioivat suunnitelman tavoitteita ja sisältöä suhteessa yhdistyksen tavoitteisiin ja tarpeisiin.

Lisäksi valmiin opinnäytetyösuunnitelman luki Uudenmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökes-kuksen yritysneuvoja. Hän tarkisti suunnitelman realistisen toimivuuden ja antoi suullisen arvion-sa sen käyttökelpoisuudesta. Yritysneuvoja puolsi ajatuksia Majatalotoiminnasta. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ilmoittaa Internet sivuillaan (2010) tukevansa pk-yritysten perustamista, kasvua ja kehittymistä tarjoamalla maksuttomia neuvonta-, koulutus- ja kehittämispalveluja.

Valmiin projektisuunnitelman arvioinnissa hyödynnettiin itsearviointia, ulkopuolista arviointia ja Vailla vakinaista asuntoa ry:n tuottamaa arviointia. Vailla vakinaista asuntoa ry arvioi lisäksi myös opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena (Liite 4).

4.1 Projektisuunnitelman arviointi

Projektisuunnitelman arviointia pohdittiin ja päädyttiin sekä itsearviointiin, ulkopuoliseen arvi-ointiin että Vailla vakinaista asuntoa ry:n tuottamaan arviointiin. Ulkopuolinen arviointi pyydet-tiin opinnäytetyötään työstävältä tradenomiopiskelijalta, sillä oma näkemyksemme projektisuun-nitelmasta ja sen arvioinnista perustuvat vain kokemukseen, ei niinkään suunnitelman oikeaoppi-seen tekemiseen.

Ulkopuolinen arvio on nähtävillä kokonaisuudessaan tämän teoksen liiteosiossa. Projektisuunni-telmaa kehitettiin vielä saadun palautteen pohjalta. Tradenomiopiskelija oli kiinnittänyt huomio-ta siihen, että projektisuunnitelmassa ei oteta huomioon majoituspalvelun tuloja, vain menot on määritetty. Tulojen määrittely on hankalaa vielä, sillä ne tulevat olemaan riippuvaisia suhteessa projektirahoituksen suuruuteen.

Vailla vakinaista asuntoa ry antoi myös kirjallista palutetta Mahdollisuuksien majatalon projekti-suunnitelmasta ja opinnäytetyöprosessista (Liite 4). Kirjallinen palaute on luettavissa tämän te-oksen liiteosiossa.

Vailla vakinaista asuntoa ry:n palaute oli positiivista ja rakentavaa. Projektisuunnitelma vastasi

yhdistyksen tarpeisiin ja työskentely oli edennyt miellyttävästi. Yhdistys ehdotti kiinnittämään huomiota vielä projektisuunnitelma aikatauluun. Alkuperäisen aikataulun mukaisesti Mahdollisuuksien majatalolle olisi haettu rahoitusta alkuvuodesta 2011 ja toiminta olisi käynnistynyt jo vuoden 2011 aikana. Palautteeseen kiinnitettiin huomiota ja projektisuunnitelmaa korjattiin vielä yhdistyksen toiveiden mukaisesti.

Projektisuunnitelman luominen oli haasteellista, sillä huomioon tuli ottaa monia asioita ja niiden suhteita toisiinsa. Haasteellisinta projektisuunnitelman laatimisessa oli vieraan toimialan käsitteistön ymmärtäminen, projektisuunnitelman perehtyminen sekä itse projektisuunnitelman laatiminen. Työstäminen kesti kauan ja se oli työskentelyn kannalta arvokas asia. Ajan riittävyys helpotti työskentelyä ja mahdollisti yhteistyöverkoston kokonaiskuvan hahmottumisen.

On ollut mielenkiintoista oppia uusia asioita, jotka ovat sivunneet sosiaalialan koulutuksesta. Projektisuunnitelma antaa tilaa tulevan projektivastaavan oman luovuuden käyttöön. Projektisuunnitelmasta on kuitenkin luettavissa se toiminnan linjaus mitä Vailla vakinaista asuntoa ry on projektilta toivonut. Olemme tyytyväisiä lopputulokseen.

4.2 Yhteistyön arviointi

Yhteistyö eri tahojen, Vailla vakinaista asuntoa ry:n henkilökunnan, koulun sekä opinnäytetyön tekijöiden välillä on ollut monipuolisesti läsnä koko prosessin ajan. Yhteistyötä on tehty prosessin alkuvaiheista asti ja verkostoa on pyritty myös kehittämään mahdollisimman hyödylliseksi projektille. Ilman yhteistyötä tarkoitustaan vastaavaa projektisuunnitelmaa ei olisi saatu luotua. Yhteistyö on mahdollistanut onnistumisen projektisuunnitelman kanssa.

Ainut kohdattu problematiikka oli yhteistyön kynnykset eri toimijoiden välillä. Innovatiivisesta projektista oltiin kiinnostuneita ja innostuneita, mutta asiakasvirtojen sekoittuminen koettiin ongelmalliseksi. Yhteisiä asiakkaita ei haluttu esimerkiksi kahden eri työllisyyspalveluita tuottavien tahojen välille.

Yhteistyö opinnäytetyön tekijöiden ja työelämähankkeen kanssa on ollut samaa linjaa noudattavaa. Aktiivisuus yhteistyössä painottui selkeästi prosessin alkuvaiheeseen ja loppuvaiheeseen. Prosessi kesti keskimäärin vuoden, jonka keskivaiheilla oli monia kuukausia, joiden aikana joko tutustuimme Helsingin palveluverkostoon ja mahdollisiin yhteistyökumppaneihin tai teimme kesätyötä. Selvitystyön aikana yhteys työelämähankkeen kanssa ei ollut aktiivista. Yhteistyö on ollut kuitenkin helppoa ja molemminpuolisesti rehellistä.

4.3 Prosessin arviointi

Prosessi alkoi vuoden 2010 alussa, jolloin alkoi työskentely Majatalo - ajatuksen ympärillä, tehdyn tarpeen kartoituksen pohjalta. Aiesopimus koottiin nopealla aikataululla yhdessä työelämähankkeen kanssa. Tämän jälkeen alkoi työskentely suunnitelman parissa.

Opinnäytetyösuunnitelma rakennettiin käytyämme tutustumiskäynnillä Netvaerket-hotellissa. Suunnitelma näytettiin Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen yritysneuvojalle ja siitä pyydettiin palautetta. Palaute oli kannustavaa ja hyvää. Suunnitelmaa käsiteltiin myös Vailla vaki-naista asuntoa ry:n vuosikokouksessa, jossa projekti sai kannatusta koko yhteisöltä.

Ensimmäiset askeleet prosessissa olivat aiesopimus ja opinnäytetyösuunnitelma, joihin voimme olla erityisen tyytyväisiä. Aikataulussa onnistuttiin pysymään ja yhteinen käsitys työskentelyta-voista keskenään sekä työelämähankkeen kanssa tavoitettiin nopeasti. Vihdoin maaliskuussa 2010 alkoi varsinainen opinnäytetyön työstämisvaihe. Joustava aikataulusuunnitelma etenemiselle osoittautui hyväksi ratkaisuksi ottaen huomioon prosessin keskelle sijoittuneen kesälomakauden.

Prosessi eteni hitaasti, jopa hitaammin mitä oli suunniteltu. Prosessin hidastuminen oli työn lop-putuloksen kannalta kuitenkin erityisen hyödyllistä, sillä perehtymien yhteistyöverkostoon ja sen toimivuuteen ei olisi voinut tapahtuakaan nopeammin, tai moni olennainen asia olisi jäänyt huomioimatta. Huomiotta olisi muun muassa jäänyt se, että työllisyyspalveluita tuottavat eri tahot eivät jaa asiakkaitaan, vaikka se olisi asiakkaan prosessin kannalta hyödyllistä. Aikataulun hidastuminen mahdollisti riittävän perehtymisen kuhunkin prosessin vaiheeseen. Päävaiheita olivat toiminta-ajatuksen tutustuminen, asunnottomien osallistaminen, kokemustiedon kerääminen, yhteistyöverkoston hahmottaminen, selvitystyö yhteistyön mahdollisuuksista, projektisuunnitelman tekeminen ja arviointi.

Prosessin lähestyessä loppua olemme tyytyväisiä prosessin etenemiseen. Taival oli pitkä ja antoi-sa. Saimme paljon ajatuksia, kokemuksia ja käsitystä työskentelyä ympäröivistä asioista.

Työskentelyä olisi voinut kehittää yhä tiiviimmällä työskentelyllä asunnottomien kanssa. Kiinnos-tuneiden asunnottomien tai asunnottomuutta kokeneiden osallistuminen myös kirjoitus- ja koon-tiosuuteen olisi luonut prosessista yhä kohderyhmäläheisemmän.

4.4 Oppimistavoitteiden arviointi

Prosessille asetettiin työskentelyn alkaessa oppimistavoitteita, joita nyt tarkasteltaessa voidaan olla tyytyväisiä tulokseen. Suurilinjaisiin tavoite, koko prosessin hallinta on ollut erityisen haastavaa opinnäytetyön ollessa niin laaja-alainen ja monia tahoja hyödyntävä. Prosessin aikana onnistuttiin kuitenkin löytämään Majataloa hyödyttäviä yhteistyökumppaneita ja luomaan suunnitelma projektille. Toiminnalle hyödyllisiä yhteistyökumppaneita katsoimme olevan ne kaikki tahot, jotka toiminnallaan tukevat ja edesauttavat Mahdollisuuksien majatalon toiminnan tavoitteita. Nyt projektisuunnitelman ollessa valmis, olemme tyytyväisiä samalla tietäen, että hankkeiden ja projektien värittämässä Helsingissä on varmasti jäänyt moni mahdollinen yhteistyöhanke tai taho löytämättä. Projektisuunnitelma antaa kuitenkin tilaa myös jatkokehittelylle, mikä tulee kyseen Mahdollisuuksien majataloa perustettaessa.

Toinen suuri tavoite oli luoda käyttökelpoinen projektisuunnitelma. Suunnitelman käyttökelpoisuutta pohdittiin paljon ja päädyttiin arvioimaan sitä sekä itsearviointin, ulkopuolisen arvioitsijan sekä Vailla vakinaista asuntoa ry:n voimin.

Itsearviointi projektisuunnitelman toteuttamiskelpoisuudesta on positiivinen. Mahdollisuuksien majatalo - toiminnan keskeisiä tavoitteita tukeva yhteistyöverkosto rakennettiin ja suunnitelma saatiin tehtyä niin, että se ei tuota taloudellista tappiota kenellekään toimiessaan. Toimintaa ja toimijoiden henkilökohtaista taloutta päädyttiin turvaamaan aloittamalla Mahdollisuuksien majatalo projektirahoituksella. Sen jälkeen Majatalo siirtyy luonnollisesti osuuskunnan toiminnaksi, jolloin käytänteet ovat jo muodostuneet toimiviksi. Tämän kautta on päästy myös tavoitteeseen vieraan toimialan käsitteistön ymmärtämisestä, sillä ilman käsitteistön ymmärtämistä projektisuunnitelmaa ei olisi saatu kirjoitettua.

Projektisuunnitelmassa on huomioitu Vailla vakinaista asuntoa ry:n tarpeet. Lisäksi prosessin aikana onnistuttiin ottamaan huomioon myös projektin perustamisen tarpeet itse kohderyhmän kanssa käytyjen keskusteluiden avulla sekä jo tehdyn tarpeen kartoituksen perusteella. Kohderyhmä osallistui mukaan suunnitteluun ja heidän kanssaan käytiin keskusteluja. Eettisen herkkyyden kehittymisen kannalta tärkeää onkin ylläpitää sekä kehittää ammatillisia vuorovaikutustaitoja. Koko prosessin ajan on otettu huomioon kohderyhmän erityispiirteet, oikeudet ja tarpeet. Lähtökohtana työskentelylle ovat olleet edellä mainitut asiat ja koko prosessin ajan tietous teoreettiseen perustaan onkin syventynyt. Tämä on tapahtunut lähdekirjallisuuden ja kohderyhmän tapaamisten kautta. Työskentely on vaatinut jatkuvaa reflektointia, jonka avulla on laadittu projektisuunnitelma, jolla on vaikutus kohderyhmän hyvinvointiin.

Eettinen osaaminen on kehittynyt suuresti vaikuttamisen kautta. Tietoisuus sosiaalialan arvoista

kuten ihmisarvosta, ihmisoikeuksista sekä yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta on vahvistunut. Vastuunotto on kehittynyt yhteiskunnalliseen vastuuseen. Opinnäytetyöllä haluttiin vaikuttaa ja auttaa kohderyhmän asemaan yhteiskunnassa kehittämällä uutta innovatiivista toimintamuotoa. Prosessi opetti tarkastelemaan henkilökohtaisia asenteita yhä kriittisemmin.

5 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen, opettavainen ja tarjonnut monenmoisia haasteita. Prosessi on vaatinut pitkäjänteistä ajattelua sekä työskentelyä. Koemme saaneen työskentelyn kautta niin sanotun viimeisen silauksen ammatilliselle kehitykselle osoittamalla kykyä selviytyä suurista ja monialaisista haasteista. Kokonaisuuden hallinta ja olennaisen löytäminen ovat olleet suurimmat haasteet prosessissa, mutta valmis projektisuunnitelma kädessä, ne ovat myös suurimmat työskentelyn voitot. Suuresta kokonaisuudesta ja monista vaihtoehdoista on onnistuttu löytämään hyvät ja toteuttamiskelpoiset vaihtoehdot.

Olemme myös oppineet projektisuunnitelman laatimisesta ja sen pääpiirteistä. Vaikkakin projektisuunnitelma on näkyvin osuus opinnäytetyössä, sen sisältöjen tuottaminen ja selvitystyö on vienyt suurimman osan työskentelyyn käytetystä ajasta.

Selvitysvaiheessa tavattiin monia mielenkiintoisia ja projektisuunnitelmaa ohjaavia henkilöitä, asiantuntijoita ja toimijoita. Näitä ovat muun muassa Helsingin vieraskodin johtaja ja Majatalo Karhun ylläpitäjät. Palveluverkoston tuntemus on lisääntynyt erityisen paljon. Lisäksi on saatu käsitys myös siitä, kuinka vaikeaa hädässä olevan asiakkaan on löytää oikea auttava palvelu ja taho omaan tilanteeseensa.

Prosessi on ollut monipuolinen oppimiskokemus, jonka kautta on käyty monia eettisiä ja vaihtoehtoisia pohdintoja. Työskentely opinnäytetyön parissa kesti noin vuoden ja sen sisälle on mahtunut koko tunteiden kirjo, iloineen ja suruineen. Ilman niitä ei työstä olisi syntynyt se, mikä se nyt on.

Välillä projektisuunnitelman laatiminen tuntui hyvinkin raskaalta ja vaikealta, mutta toisia kannustamalla ja erilaisia tahoja hyödyntämällä selviydettiin eteen tulleista haasteista. Prosessin aikana pidettiin monia projektisuunnitelmaan liittyviä palavereita ja tarkasteltiin kriittisesti sen hetkistä tuotosta. Näin ammennettiin aina uutta puhtia työstämiseen ja saatiin laadittua käyttökelpoinen projektisuunnitelma.

Prosessin jälkeen jäämme pohtimaan vielä sitä, miten valtaväestön ennakkoluulot kohtaavat Mahdollisuuksien majatalon palvelut? Majatalon on tarkoitus tuottaa palveluita valtaväestölle hy-

vinkin erilaisen ja ennen näkemättömän toimintaperiaatteen keinoin. Tekijöiden kokemus on, että ensimmäinen askel majoituspalveluiden suhteen on kiinnostuneet sosiaalialan ammattilaiset tai muut toimintaperiaatteesta kiinnostuneet henkilöt. Julkilausutun ja tiedotetun hyväksynnän kautta Majatalo voisi saada asiakkaiskseen myös valtaväestön edustajia.

Yli vuoden kestäneen työskentelyn jälkeen tärkeän asian parissa voidaan vain todeta kuinka hienoa on ollut havaita miten arvokkaana, yhteiskunnallisella tasolla merkittävänä Mahdollisuuksien majatalo -toimintaa eri ammattialojen ihmiset sekä työskentelyn aikana lähipiirissä vaikuttaneet ystävät ja läheiset pitävät. Tämä kuvastaa sitä, että ympärillä olevat ihmiset ovat tietoisia problematiikasta. Koti on monelle tärkeä paikka. Päättäjien tulisi entistä jämäkämmin ja aktiivisemmin tehdä työtä asunnottomuuden estämiseksi.

Mahdollisuuksien majatalo on yksi innovatiivinen ratkaisu auttamaan asunnottomia elämänhallinnassa, ongelmien käsittelemisessä ja työelämään kiinni pääsemisessä. Mutta poistaako tämä yhteiskunnasta kokonaan asunnottomuuden? Ei, emme usko sen poistavan sitä kokonaan, liekö se edes ikinä täysin mahdollista, mutta se tiedetään että Mahdollisuuksien majatalo edesauttaa vaikeassa tilanteissa olevia ihmisiä pysymään oman elämän ”hallitsijoina”.

Asunnottomuus on aiheuttanut keskustelua vuosi vuodelta enemmän ja enemmän. Juuri tätä halutaankin, julkista keskustelua yhteiskunnan ongelmista. Keskusteluissa haluamme nostaa esille kysymyksen siitä miten Suomessa, hyvinvointivaltiossa, tilanne on voinut päästä näinkin pahaksi. Ei, asunnottomuuteen ei aina liity päihteitä, mutta siihen voi liittyä esimerkiksi yksinhuoltaja äidin lapsen sairastuminen, sairaalakulujen ja muiden murheiden kautta asunnon menettäminen. Se on surullista. Tämä saa meidät ajattelemaan juuri sitä, miten ihmeessä tämä voi olla Suomessa mahdollista.

Asunnottomuus on yhteiskunnallisella tasolla, erityisesti pääkaupunkiseudulla suuri ongelma. Pyrkälä siitä, että julkisen vallan tulee edistää jokaisen ihmisen oikeutta asuntoon sekä tukea asumisen omatoimista järjestämistä, lisättiin perustuslakiin vuonna 1995. Kunnan tehtävä on erityisesti huolehtia toimenpiteiden järjestämisestä asunnottomille ja puutteellisesti asuvien asumisolojen parantamisesta, velvoittaa laki asunto-olojen kehittymisestä. (Tainio 2009, 17.) Asiat eivät aina toteudu aivan kuin niiden kuuluisi. Ihmisiä on kuitenkin paljon, joita tilanne huolestuttaa, ehkä se pihan roskiksessa nukkuva asunnoton on jonkun isä tai veli.

Nykypäivän ”muutokset” muun muassa elintarvikkeiden hintojen huimat nousut tuovat esille entistä enemmän ihmisten eriarvoisuuden. Kun elinkeinotuotteiden ja vuokrien hinnat kallistuvat, joutuvat työssäkäyvät perheetkin laskemaan ja miettimään rahansa käyttöä tarkemmin. Yhteiskunnassa alkaa selvästi pikkuhiljaa näkymään luokkaerot. On vähävaraisempia ihmisiä ja on niitä,

jotka tulevat taloudellisesti erittäin hyvin toimeen. Ihmisten arvoa emme kuitenkaan voi rahassa mitata. Asunnottomuutta ja vähävaraisuutta meillä Suomessa jo onkin, mutta tuleeko niiden määrä kasvamaan vai pienentymään tulevaisuudessa?

Olemme onnellisia siitä, että saimme olla suunnittelemassa projektisuunnitelmaa Mahdollisuuksien majatalosta Vailla vakinaista asuntoa ry:lle ja olla mukana tässä uudessa, innovatiivisessa ja tärkeässä työselvittelyssä. Pääsimme vaikuttamaan ja tekemään jotain yhteiskunnallisesti tärkeää, näin toivomme. Sosiaalialan ammattilaisina koemme ja tiedämme, etteivät muutokset henkilökohtaisella eikä yhteiskunnallisella tasolla tapahdu hetkessä eikä kerralla koko maailmaa parantamalla. Se tapahtuu pienin askelin, auttaen niitä jotka apua tarvitsevat ja siitä Mahdollisuuksien majatalossa on kyse.

Lähteet

- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. 2009. Asunnottomat 2008. Selvityksiä 3/2009. <http://www.ara.fi/download.asp?contentid=22978&lan=fi>. Luettu 8.3.2010
- Finlex. 1999. Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> Luettu 14.5.2010.
- Heikkinen, H., Ravio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon: Toimintatutkimukset menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sarajärvi, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Juurinen P. & Virtanen-Olejniczak K. 2008. Asunnottomuuden ytimessä. Teoksessa Hirvilammi T. & Laatu M. (toim.) Toinen vääryyskirja: Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Karjalainen V. 2007. Yksilöllistymiskehitys muuttaa kuntoutusta - mutta miten? Teoksessa Karjalainen V. & Vilkkumaa I. (toim.) Kuntoutus kanssamme: Ihmisen toimijuuden tukeminen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Karvonen-Lälkäjä, A., Soback D. & Uusitalo S. 2009. Minäkö hyvinvointialan yrittäjäksi? Ohjeita sosiaali- ja terveysalan yritystä suunnitteleville. Kokkola: Kirjapaino Antti Välikangas Oy.
- Kokko K. 2007. Aidan toisella puolella - asunnottomuus ja perustulo. Teoksessa Hintikka-Varis S. (toim.) Sisällä vai ulkona - kohti perustuloa. Hyvinkää: SP-paino Oy.
- Kotiranta, T. 2008. Aktivoinnin paradoksit. Jyväskylän yliopisto.
- Metteri A. & Haukka-Wacklin T. 2007. Sosiaalinen tuki kuntoutuksen ytimessä. Teoksessa Karjalainen V. & Vilkkumaa I. (toim.) Kuntoutus kanssamme: Ihmisen toimijuuden tukeminen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Nuorteva, J. 2008. Asunnoton yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalisesti syrjäytyneen osallistumismahdollisuudet ja deliberatiivinen demokratia. Sosiaalietiikan pro gradu-tutkielma.
- Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Helsinki: Stakes.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Kuntoutuksella parannetaan toimintakykyä. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/kuntoutus. Luettu 12.03.2010.
- Sunikka, S., Seppälä, U. & Granfelt, R. 2007. Asunnottomuuskirja: näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. Yliopistopaino.
- Tainio, H. 2009. Kaupunkiköyhälistö asunnottomuuskierteessä. Näkökulmia pääkaupunkiseudun pitkäaikaisasunnottomuuteen. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Toikko, T. 2008-2012. Asiakkaiden osallistuminen kehittämistyöhön. Valtaväylä-hankkeen julkaisu. I-print Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Yritykset. Sosiaalinen yritys.
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2563>. Luettu 4.2.2010

Vuorela M. 2008. Lannistumisesta kannustukseen: Työtä haluaville mahdollisuuksia työllistymiseen. Teoksessa Hirvilammi T. & Laatu M. (toim.) Toinen vääryyskirja: Lähikuvia sosiaalisista epäkohdista. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Liitteet

Liite 1 Projektisuunnitelma

Erillisliitteenä.

Liite 2 Matkaraportti Tanskan Netvaerket hotelletin tutustumiskäynnistä

Sisällys

1 Johdanto

2 Ensimmäinen päivä

2.1 Netvaerket Hotellet

2.2 Opastettu kaupunkikierto Istedgadella

2.3 Maendenes Hjem

2.4 Dugnad

2.5 Marian kirkko

2.6 Huumekauppa

3 Toinen päivä

3.1 Maendenes Hjem 100-vuotisjuhlat

4 Pohdinta

1 Johdanto

Kävimme opintomatalla Tanskassa, Kööpenhaminassa tutustumassa pohjoismaiseen toimintamalliin syrjäytyneiden moniongelmaisten aktivoinnissa. Toimintamalli oli käytössä hotellissa, nimeltään Netvaerket Hotellet aivan Kööpenhaminan sydämessä. Syy vierailuun ja kiinnostukseen Netvaerket Hotellet:n toimintaan löytyy oman kiinnostuksemme lisäksi opinnoistamme. Tutustumiskäynti toimi pohjana opinnäytetyölle, jonka tarkoituksena on tuoda kyseinen toimintamalli Suomeen, osaksi Vailla vakinaista asuntoa ry:tä. Yhdistyksen henkilökunta oli majoittunut kyseisessä Netvaerket Hotellet:ssa ja ryhtynyt miettimään voisiko kyseisen toimintamallin siirtää Suomeen osaksi yhdistyksen osallistamisstrategiaa. Opinnäytetyönä pyrimme selvittämään miltä osin toimintamalli voidaan tuoda Suomeen ja luoda suunnitelma yhdistykselle toiminnan aloittamisesta. Opinnäytetyön lisäksi opintomatka oli osa Ammattityön ja palveluinnovaatioiden harjoittelua, jossa toinen meistä teki tarpeenkartoituksen Vailla vakinaista asuntoa ry:n kävijöiltä eli asunnotomilta Tanskan mallin toteutuksesta osana yhdistystä.

Tanskassa hotellin on perustanut entinen huumeiden käyttäjä ja prostituoitu henkilö. Netvaerket Hotellet toimii kuntouttavana, aktivoivana työtoimintana huumeidenkäyttäjille. Heillä on mahdollisuus tehdä töitä, asettua jälleen osaksi yhteiskunnan toimintoja sekä asua hotellissa maksutoumuksilla.

Vietimme kaksi päivää ja yön Kööpenhaminassa, Netvaerket Hotellet:issa. Tapasimme hotellin perustaneen naisen ja hän tutustutti meidät hotellin toimintaan. Lisäksi tutustuimme hotellin johtajan kautta entiseen huumeidenkäyttäjään, joka oli lähikirkon palveluksessa. Hän innostui opintomatkastamme ja näytti meille palan Kööpenhaminasta, johon emme varmasti olisi normaaleina turisteina päässeet tutustumaan. Raportissa kerromme näistä kahdesta päivästä, jonka vietimme tutustuen Netvaerket Hotellet:n sekä Kööpenhaminan karuun alakulttuuriin.

2 Ensimmäinen päivä

Torstaina 4.3 saavuimme Kööpenhaminaan Tanskan aikaa kello 7.30. Lentokentältä lähdimme junalla kohti Kööpenhaminan keskustaa. Keskustaan saavuttua ihastelimme keväistä kaupunkia samalla Netvaerket hotellia etsien. Kaupunki vaikutti ensisilmäyksellä aktiiviselta ja avuliaalta paikalta. Pyöräliikenne oli aktiivista ja ihmiset pysähtyivät tarjoamaan apua, sillä kuljimme kartta kädessämme.

Tapasimme Netvaerket Hotelletin johtajan sekä tutustuimme Kööpenhaminan alakulttuuriin ja paikallisiin mielenterveys- päihde ja asunnottomuustoimijoihin kaupungin tunnetuimmalla prosti-

tuutio- ja huumekadulla, Istedgadella entisen huumeidenkäyttäjän opastuksella. Hän työskentelee nykyään Marian kirkossa auttaen kokemustietonsa avulla heikossa asemassa olevia henkilöitä selviytymään arjesta. Hänen kanssaan saimme kokea mitä uskomattomimpia asioita. Ensin kuitenkin kerromme tapaamisesta hotellin johtajan kanssa.

2.1 Netvaerket Hotellet

Tapasimme Netvaerket Hotelletin johtajan kello 12.30 hotellilla kahvikupin äärellä. Hän otti meidät iloiten vastaan ja kertoi avoimesti hotellin toiminnasta sekä omasta päihdehistoriastaan. Hänen oma historia huumeiden käytöstä, prostituutiosta sekä kodittomuudesta on antanut hänelle suuntaa Netvaerket Hotellet:n perustamisessa. Hän kertoi meille rankasta 25-vuotisesta päihdeidenkäytöstään ja siitä mitä huumeiden käytöstä hänelle oli seurannut. Johtajan rankat huumeieroitukset ja erilaiset hoitopaikat ja niiden välillä edes takaisin ”palloilu” sai hänet pohtimaan mitä pitäisi tehdä, ettei huumeidenkäyttäjiä tarvitsisi ohjata koko ajan paikasta toiseen.

Netvaerket hotelletin johtaja kertoi kokemuksestaan, ettei ole hyväksi ihmiselle, jonka muutenkin niin sanottu normaali elämä saattaa olla haasteellista, että häntä siirretään ja ohjataan paikasta toiseen. Hän koki, että päihdeongelmallisille tulee olla paikka, jossa voi olla päihteittä tai päihteissä ilman, että retkahdusten yhteydessä hänet siirretään paikasta A paikkaan B. Niinpä hän tuli päätökseen, että asialle on tehtävä jotain. Netvaerket Hotellet oli hänen vastaus kyseiseen päihdetyöjärjestelmän ongelmaan. Tuolloin hän oli hoitolaitoksessa ja ollut jonkin aikaa ilman huumeita.

Hotellissa työskentelee neljä vakituista ammattihenkilöä sekä itse huumeidenkäyttäjiä. Netvaerket Hotellet:issa työntekijät ovat paikalla klo 06-14.00 välisenä aikana. Työpäivät eivät rakennu ainoastaan hotellin pyörittämisestä, vaan päivään sisältyy erilaisia ryhmätunteja. Ryhmätunneilla keskustellaan tai työskennellään erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla ajankohtaisten aiheiden ympärillä. Tuntien tarkoitus on opettaa huumeidenkäyttäjille terveitä elämäntapoja, jotka päihdeiden käytön myötä ovat jääneet vähäiselle. Päivittäisillä rutiineilla ja aktivoinnilla kohderyhmää pyritään saattamaan takaisin yhteiskunnan normaaleihin toimintoihin ja kiinni omaan arkeensa.

Hotellin johtaja kertoi, etteivät työntekijät saa tuoda hotelliin päihteitä, mutta he saavat olla päihtyneenä. Hän myös korosti tämänkin asian suhteen tärkeyttä siitä, että ihmisellä tulee olla paikka jonne mennä juuri sellaisena kuin on. Hän kertoi, että joskus on päiviä jolloin töihin on tullut niin vieroitusoireinen henkilö, joka on tilansa vuoksi ollut työkyvytön. Tällaisissa tilanteissa henkilöt on ohjattu takaisin kotiin ja hoitamaan itsensä työkykyiseksi. Jannie kertoi kokemuksensa kautta siitä, että toisinaan vieroitusoireisiin on parempi puuttua käyttämällä huumeita, kuin

olla käyttämättä. Tämä asia meitä kummastutti, sillä Suomessa moinen ei tulisi kuuloonkaan. Oli erikoista, ettei edes tässä vaiheessa kannustettu päihteettömyyteen, vaan puhuttiin myös huumeiden tuomasta nopeammasta helpotuksesta. Hotellin tarkoitus kuitenkin on aktivoida kohde-ryhmää elämään yhteiskunnan normien mukaisesti.

Netvaerket Hotellet:n perustamisen paikan johtaja kuvasi sinällään helpoksi, sillä hän oli päättänyt sen toteuttaa, niin se myös silloin toteutetaan. Rahoituksen saanti ja toiminnan perusteellinen hallitukselle tosin ei ollut kovin helppoa. Kesti muutama vuosi ennen kuin rahoitus saatiin. Rahoitus saatiin viidelle vuodelle, jonka aikana työllistävä hotellitoiminta tuli saada pyörimään. Lakien suhteen ongelmia ei ollut. Kun hotellin toiminta-ajatus oli selvillä ja sitä pidettiin kannattavana ja kuntouttavana, oli Netvaerket Hotellet käytännössä jo pystyssä. Jannie sai hotellin toteuttamisen kuulostamaan helpolta, mutta ilman hänen omaa päättäväisyyttään ja vahvaa uskoa sekä tietoutta hotellin tarpeellisuudesta Netvaerket Hotellet ei olisi ehkä koskaan syntynyt. Nyt hotelli tuntui toimivan mukavasti, Bed and Breakfast tyyppisesti.

2.2 Opastettu kaupunkikierrros Istedgadella

Olimme hotellilla juuri lopettamassa keskustelutuokiota paikan johtajan kanssa, kun paikalle saapui läheisessä Marian kirkossa työskentelevä mies. Netvaerketin johtaja esitteli meidät miehelle ja hän halusi kuulla tarkemmin miksi olimme tulleet Kööpenhaminaan. Hän innostui kiinnostuksestamme ja jäi kanssamme keskustelemaan Kööpenhaminasta ja alueen asunnottomuus, päihde- ja mielenterveystoimijoista sekä alakulttuurista. Hän kertoi hyvin pitkästä huumeaustastaan minkä oli aloittanut jo 7-vuotiaana sekä Kööpenhaminan niin sanotusta huumeekulttuurista.

Oppaallamme oli takana 40 vuotta päihdehistoriaa ja nyt takana kolme päihteetöntä vuotta. Hän kertoi, että Netvaerket Hotellet:sta oli tullut hänelle hyvin tuttu ja tärkeä paikka päihteidenkäyttönsä aikana. Hotelli oli tuttu ja turvallinen, jossa kukaan ei tuominnut taustasta eikä myöskään retkahduksista riippumatta, hotelliin oli aina hyvä mennä. Hotelli oli ollut hänelle tärkeä käännekohta kohti päihteetöntä elämää. Tovin juteltuamme hän tarjoutui näyttämään meille missä tämä karulta kuulostava Kööpenhaminan huume- ja prostituutiokulttuuri elää. Tämähän oli meille aivan upea mahdollisuus ja me lähdimme mielellään hänen mukaansa.

Hotelli sijaitsi Oehlenschlägersgadella aivan Kööpenhaminan niin sanotun Vesterbro pääkadun kulmalla ja hotellilta me lähdimme kävelemään kadulle nimeltä Istedgade, joka myös sijaitsi hotellimme lähetyvillä. Lähdettyämme kävelemään mies painotti, että rahoista ja laukuista tulee olla nyt tarkkana. Ryöstetyksi voi joutua hyvinkin helposti ja huomaamattaan. Kaduilla kiinnitimme huomiota rakennusten seiniin, jotka olivat kauttaaltaan täynnä graffiteja. Kävely kohti Istedgadea oli kuin sukellus toiseen maailmaan, pois turistin näkemästä Kööpenhaminasta.

Istedgadella vastaan tuli hyvin erilaisia asuinalueita oli ghettoa sekä hyvin arvokkaita asuntoja. Hän kertoi meille, että koska kyseisellä kadulla on hyvin paljon huumeita sekä prostituutiota, aiheuttaa se sanaharkkaa parempien asuntojen omistajien sekä kaupungin välillä. Vanhemmat, jotka kasvattavat lapsiaan alueella, pitävät aluetta turvattomana muun muassa huumeneulojen vuoksi. Omalla kotipihalla ei voi antaa lasten leikkiä rauhassa pelkäämättä lasten näkevän tai joutuvan kokemaan kauheuksia. Kun pääsimme itse näkemään kadun toimintaa, ymmärsimme välittömästi, ettei katu ole paras elinympäristö lapsille.

2.3 Maendenes Hjem

Aluksi oppaamme vei meidät paikkaan nimeltä Maendenes Hjem. Kyseessä oli kolmikerroksinen asuntola ja neuvontapiste, jossa asui päihde- sekä mielenterveysongelmaisia miehiä. Ensimmäisessä kerroksessa oli sairaanhoitajan klinikka, jossa vuosittain on kirjattu olevan noin 5 700 käyntiä. Samalla klinikalla toimii vapaaehtoisina 20 lääkäriä, joille käyntejä on kirjattu vuodessa noin 950 kpl. Ensimmäinen kerros tarjoaa kävijöille myös sosiaalityöntekijän palveluita sisällä olevassa asuntovaunusta tehdyssä toimistossa. Lisäksi avoinna on läpi yön auki oleva nettikahvila klo 24-07.

Toisessa kerroksessa on 43 väliaikaista sekä 15 pitkäaikaista majoituspaikkaa. Toisesta kerroksesta löytyy myös hammasklinikka jossa työskentelee yhteensä vapaaehtoisesti 26 hammaslääkäriä ja hammashoitajaa. Hammasklinikalle kirjataan vuosittain noin 1 400 käyntiä. Kolmas kerros on kerroksista tuetuin. Se tarjoaa pitkäaikaisen majoituksen kahdeksalle psykiatrista hoitoa tarvitsevalle henkilölle kerrallaan.

Maendenes Hjem asuntolassa tapahtuu myös puhtaiden neulojen jakamista eri pistokohteisiin. Tarjolla oli lyhyitä neuloja käsivarsiin ja pinnalla oleviin suoniin sekä pitkiä neuloja nivuspistoja varten. Lisäksi tarjolla oli pulveria, jolla on mahdollisuus laimentaa erilaisia huumeita. Pulverin käytöstä on muun muassa uutisoitu lehdissä, sillä Tanksassa on ollut useita huumekuolemia johtuen liian puhtaasta eli liian voimakkaan heroiinin käytöstä.

Paikka oli mielenkiintoinen, tosin hieman epäsiisti. Moni asia kuitenkin kummastutti meitä. Tuntui kuin päihdeongelmaa osittain tuettaisiin. Emme havainneet yksikössä juuri mitään päihteettömyyteen tukevaa. Ainut tukitoimi oli sosiaalityöntekijä, jolle sai mennä kertomaan, mikäli tahoi päästä katkaisuhoidon. Maendenes Hjem:n henkilökunta kertoi meille, että perjantaina 5.3 siellä juhlittaisiin yksikön 100-vuotis syntymäpäivää, jonne mekin saimme kutsun.

2.4 Dugnad

Miesten asuntolasta jatkoimme matkaa oppaamme kanssa Dugnad nimiselle aukiolle. Dugnadiin kävellessä kaduilta huomasin, aisti ja näki huumeekulttuurin voimistuvan mitä lähemmäs Dugnadia kuljimme. Tuntui hurjalta kävellä, kun huumeneulojen ja ruiskujen vuoksi sai varoa askeleitaan. Dugnad sijaitsee poliisiaseman ja koulun välissä, kiviaidan sisällä. Dugnadissa vallitsee omat säännöt ja oppaamme kertoi hiljaisesta sopimuksesta, minkä mukaan tämä aukio on paikka, johon poliisi ei puutu. Aukiolla oli erilaisia huoneita, esimerkiksi heroiinin käyttäjälle, johon on mahdollisuus mennä rauhassa pistämään huumeita suoneen. Aukiolla oli myös rakennus, jossa työskenteli sairaanhoitajia. Sairanhoitajat auttoivat huonokuntoisia huumeidenkäyttäjiä pistämisessä, mikäli käyttäjän kunto tai suonien kunto oli jo niin heikossa kunnossa, että pistäminen ei omatoimisesti onnistunut.

Tämä todella kauhistutti meitä, tuntui uskomattomalta kuinka tällainen toiminta voi olla mahdollista. Kuinka tällaista toimintaa voidaan järjestää ammattityönä? Mekö ammattihenkilöinä auttamassa muita piikittämässä, kun tarkoitus on tukea päihitteettömyyteen? Tämä kertoi Tanskan hyvin paljon vapaammasta ajattelusta kuin mitä Suomessa on. Aukiolla muutenkin sai käyttää huumeita vapaasti, vaikkapa kahvikupin äärellä. Tämä kaikki on sallittua, poliisit eivät asiaan puutu.

2.5 Marian kirkko

Istedgadella sijaitsee kirkko nimeltä Maria. Oppaamme oli kirkon palveluksessa ja eritteli sen meille ilomielin. Kirkko sijaitsi vastapäätä Maendenes hjem:iä. Kaupunki oli esittänyt kirkolle toiveen, että se tekisi työtä kadulla vallitsevat kulttuurin eteen ja viihtyvyyden lisäämiseksi.

Maria kirkon pihalla oli avonainen pisaari sekä huumeneuloille tarkoitettu roska-astia. Huumeneula roska-astioita oli muutenkin ympäri Istedgadea, mutta kirkon ovella tämä oli mielestämme erikoinen ratkaisu. Kävimme kirkossa sisällä ja kirkon iso asehuone oli täynnä ihmisiä. Ihmiset olivat asehuoneessa kahvilla ja viettämässä aikaansa. Vahva tupakansavu valtasi tilan ja teki siitä epämääräisen oloisen ajatellen kuitenkin kyseessä olevan kirkko. Kirkko tarjosi levähdyspaikan alueen kulkijoille.

Kirkon pihalla seisoessamme hän varoitti meitä pysähtymästä kadulla kirkon eteen. Poliisilla on oikeus sakottaa kirkon eteen pysähtynyttä ihmistä. Mielestämme tämä oli kovin erikoista ja perustuu siihen, että kadulla on paljon prostituoituja ja täten välttyään siltä, ettei kirkon eteen tulla tekemään ”töitä”.

2.6 Huumekauppa

Marian kirkolla kiitimme miestä antoisasta kierroksesta ja ajasta minkä hän antoi meille. Kokemus oli aivan uskomattoman avartava ja sai meidät arvostamaan eritavalla Suomen hyvinvointivaltiota. Kokemus jonka hän meille tarjosi, oli jotain jota tuskin emme olisi ”tavallisina” turisteina nähneet.

Lähtiessämme, hän vielä kertoi paikasta, jossa meillä on mahdollisuus nähdä Kööpenhaminan huumekaupan sydän. Tämä paikka sijaitsee Istedgade-kadun päässä, rautatieaseman kulmalla. Hän selvitti meille tarkan kävelyreitit mitä meidän tulisi noudattaa jos tahtoimme nähdä aktiivista huumekauppaa.

Suuntasimme tämän jälkeen rautatieaseman kulmalle noudattaen tarkoin Michaelin suosittelemaa reittiä ja liikkeitä. Rautatieaseman kulmalla ollut joukko hermostuneita ja sekaisia ihmisiä ei olisi välttämättä kiinnittänyt erityistä huomiota tai ajatuksia huumekaupasta. Nyt kun tiesimme mitä havainnoimme, oli huumekauppa mielestämme näkyvää ja todellista. Jäimme ihmettelemään mahtavan upeaa ja järkyttävää päivää Kööpenhaminan huume- ja prostituotukadulla, Istedgadel-la.

3 Toinen päivä

Heräsimme aikaisin ja suuntasimme Netvaerket Hotellet:n aamiaiselle. Aamiainen oli herkullista ja palvelu erinomaista. Aamiaisen yhteydessä vaihdoimme vielä muutaman sanan hotellin johtajan kanssa. Keskustelimme tarkentavasti samoista asioista kuin edellisenäkin päivänä. Varmistimme muodostuneet käsityksemme oikeiksi, sillä edellisen päivän informaatiotulva oli niin valtava. Kiittelimme johtajaa häntä vieraanvaraisuudesta ja mahdollisuudesta saada haastatella häntä hotellin toimintaan liittyen. Aamupäivä, jolloin hotellilla oli toimintaa, kului havainnoinnin äärelä.

3.1 Maendenes hjem 100-vuotisjuhlat

Kun työtoiminta hotellilla oli päättynyt, lähdimme kohti Istedgadia ja Maendenes hjem asuntolaa 100-vuotis syntymäpäiväjuhlat mielessä. Odotimme innolla tietämättä sitä mitä tuleman pitää. Paikka oli täynnä vieraita, asiakaskohderyhmää, ministereitä sekä asuntolan henkilökuntaa. Ruokaa ja juomaa ei syntymäpäiviltä puuttunut, vaan pöydät notkuivat monipuolisesta tarjonnasta. Tarjoilujen monipuolisuus toisaalta myös hämmästytti meitä, sillä juhlissa tarjoiitiin myös alkohoo-

lia, olutta. Tätä tovin ihmetelyämme kysyimme asuntolan henkilökunnalta, miksi päihde- ja mielenterveysongelmallisille tarkoitettussa asumispalveluyksikössä tarjoillaan alkoholia ja kuka tämän kaiken kustantaa?

Vastaus oli mielenkiintoinen, sillä hallitus kustansi Kööpenhaminan kaupungin kautta juhlat, mukaan lukien alkoholin. Tällaista tilannetta emme ikinä voisi kuvitella tapahtuvan Suomessa ja ihmettelimmekin ääneen alkoholitarjoilua. Saimme vastaukseksi alkoholitarjoiluun asiakasryhmän tasa-arvoisuuden muiden kansalaisten kanssa ja tasa-arvon katsottiin toteutuvan oikeudella nauttia alkoholia syntymäpäiväjuhlilla. Olutta tarjottiin hanoista henkilökunnan toimesta ja sitä ei ollut rajoitettu mitenkään. Monipuolinen tarjoilu näkyi myös olutvalikoimassa.

Mielestämme alkoholi ei ole tasa-arvoisuuden mittari eikä varsinkaan päihdeongelmaisten keskuudessa. Miksi emme tukisi heitä päihdeettömyyteen? Alkoholin käyttö päihdeongelmalliselle ei ole hyväksi ja vielä sen tarjoaminen heille kaupungin maksamana kuulostaa uskomattomalta. Kaikesta huolimatta juhlat olivat muuten upeat ja vieraita riitti.

Pyysimme juhlien aikana lupaa tutustua taloon tarkemmin ja saimme henkilökunnan toimesta opastetun kierroksen Maendenes Hjem asuntolan kolmessa kerroksessa. Asiakkaiden huoneisiin emme toki päässeet, mutta näimme hieman miltä paikka näyttää ja mitä siellä tapahtuu. Juuri, kun olimme poistumassa juhlilta, törmäsimme vielä mieheen, joka oli meitä edellisenä päivänä kierrättänyt paikoissa, joista emme olisi ilman häntä tietoisia. Kiittelimme vielä häntä ja toivotelimme hyviä jatkoja.

Meillä oli enää kolme tuntia aikaa olla Kööpenhaminassa, jonka hyödynsimme vielä hieman kaupunkia kierrellen. Päämme oli vielä pyörällä edellisen päivän informaatiotulvasta, joten ker-tasimme nopeasti edellisen päivän vierailukohteet. Lähdimme kello 17.30 junalla kohti lentokenttää ja takaisin Suomeen.

4 Pohdinta

Opintomatka Tanskaan oli kokemuksena todella upea ja saimme juuri sen mitä tulimme oppimaan ja vieläkin enemmän. Tapasimme Netvaerket Hotelletin johtajan, joka historiallaan ja tämän hetkiselään elämätilanteellaan vaikutti meihin suuresti. Hotellin toiminta-ajatus oli mainio, mutta Suomeen siirrettäessä toimintaa tulisi hieman hioa. On selvää, että esimerkiksi päihtyneenä palveluiden tarjoaminen ei ole Suomessa mahdollista.

Olimme kuulleet Vailla vakinaista asuntoa ry:n henkilökunnalta heidän näkemyksen Netvaerket Hotellet:n toiminnasta, mutta opintomatkamme kyseisen menetelmän äärelle oli korvaamaton

kokemus. Toiminta-ajatus ja malli avautui meille uudella tavalla ja monipuolisemmin, kun saimme nähdä sen toimivuuden käytännössä.

Lähdimme opintomatkalle puhtaasti havainnoimaan ja kyselemään hotellin toiminnasta ja saimme irti juuri sen mitä halusimmekin. Tämän lisäksi saimme uskomattoman tilaisuuden avuliaan mihen avulla tutustua ja kokea jotain hyvin hämmästyttävää, karmivaa mutta samalla jotain upeaa. Saimme mahdollisuuden nähdä Kööpenhaminasta sen puolen, jota emme olisi normaalilla turistimatkalla päässeet kokemaan. Miehen oma kokemustietous ja käyttäjän näkökulma oli arvokas kokemus meille.

Vierailumme herätti paljon tunteita ja ajatuksia. Vertailimme Tanskaa ja Suomea ja totesimme maiden välillä olevan suuri ero. Tanskan toiminta päihteitä ajatellen ainakin tuntui olevan vaapaamielistä suhteessa Suomeen. Ammattihenkilökunta tekee työkseen asioita, kuten auttaa huumeiden käytössä piikittämällä. Suomessa sosiaali- ja terveysalan henkilökunnalta ei vastaavaa hyväksyttäisi ja ainakaan me emme sellaiseen toimintaan ryhtyisi. Toiminta päihdepuolella tuntui muutenkin olevan enemmän päihteiden käytön tukemista kuin päihteettömyyteen kannustamista. Oli kauhistuttavaa havaita kuinka kaikki tämä tapahtuu aivan Kööpenhaminan keskustassa, pääkadun viereisellä kadulla.

On puhuttu paljon siitä, kuinka Tanskassa ollaan muun muassa päihdetyössä suomeen nähden edelläkävijöitä. Me emme saaneet opintomatkaltamme tätä väitettä tukevaa kokemusta. Joko olimme juuri siellä, missä järjestelmä ei toiminut niin kuin piti, tai sitten kyse oli näkökulmasta, mistä lähestyimme Kööpenhaminaa.

Onko tällaisella ”silmiä ummistamisella” vain se tarkoitus, että huumeet ja prostituutio kohdistuisi vain tiettyyn paikkaan? Opastajamme oli asiasta sitä mieltä, että alakulttuurien paikallinen salliminen on tietoinen valinta Kööpenhaminan virkamiesten kesken. Mikäli alakulttuuri sallitaan paikallisesti, eivät huumeet leviä niin pahasti muualle Kööpenhaminaan. Emme osaa sanoa onko todellisuudessa tilanne tämä, mutta muuta järkevää ajattelutapaa tällaiselle niin sanotulle päihteiden hyväksymiselle ja tukemiselle emme näe.

Olemme molemmat suunnanneet opintomme marginalisaatioon ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Opintomatkamme palveli mielenkiintoamme ja saimme evääksi paljon ajateltavaa. Mielenkiintoista nähdä voisiko Netvaerket Hotellet:in toimintamuoto toimia muuallakin kenties Suomessa.

Liite 3 Ulkopuolinen arviointi projektisuunnitelmasta

Projektin tarkoitus ja tavoitteet on määritelty selkeästi ja kattavasti. Projektisuunnitelma on rakenteeltaan johdonmukainen ja sisältö on jaettu loogisiin kokonaisuuksiin. Visuaaliselta ilmeeltään projektisuunnitelma on näyttävä sekä mielenkiintoa herättävä. Teksti on väljää ja helppoluukuista ja erilaiset taulukot selkeyttävät projektisuunnitelmaa.

Sisällöllisesti projektisuunnitelma on laadittu hyvin. Mielestäni projektisuunnitelman tulisi kuitenkin sisältää tarkempi kuvaus Mahdollisuuksien majatalon asiakaskunnasta. Ottaen huomioon, että kyseessä on verraten erilainen majoituspalvelu, poikkeaa asiakaskunta todennäköisesti keskiverto majatalojen asiakaskunnasta.

Projektisuunnitelman johdannossa mainitaan, että majatalon tarkoituksena on tuottaa majatalopalveluita ensisijaisesti valtaväestölle häiritsemättä alan yleistä kilpailua. Tässä tapauksessa kuitenkin majatalon asiakas tulisi profiloida erityisesti, sillä esimerkiksi markkinointi tapahtuu pitkälti yhteistyökumppaneiden kautta. Näin ollen asiakaskunnan muodostavat todennäköisesti pitkälti henkilöt, jotka tavoittavat kyseiset viestintäkanavat.

Projektisuunnitelman laatijat ovat käyneet tutustumassa vastaavanlaiseen majataloon Tanskassa. He voisivatkin suunnitelmassaan kertoa, miten kyseisessä majatalossa tavoitettiin asiakkaat ja minkälaisista asiakkaista asiakaskunta siellä koostui. Projektisuunnitelman laatijat ovat kuitenkin huomioineet riskin asiakkaiden tavoittamisessa ja tiedostavat riskin laajuuden.

Projektisuunnitelmaan ei ole sisällytetty minkäänlaista ansaintalogiikkaa. Oletan, että vaikka kyseessä on voittoa tavoittelematon yhdistys, on yhdistyksen tarkoitus hinnoitella palvelunsa jollain tavalla. Olisikin hyvä, että projektisuunnitelmassa olisi edes karkea budjetti muutamalle toimintavuodelle.

Kustannusarvio on sen sijaan eritelty projektisuunnitelmassa melko kattavasti. Kustannuksissa ei ole kuitenkaan otettu huomioon muuttuvien kustannuksien osalta esimerkiksi ruokakustannuksia, joita syntyy aamiaisen ja lounaan valmistuksessa.

Kaiken kaikkiaan projektisuunnitelma on selkeä kokonaisuus ja suunnitelman laatijoiden oma näkökulma korostuu sopivassa mittakaavassa.

Heidi Pietilä
Tradenomi 2011
Laurea-ammattikorkeakoulu

Liite 4 Vailla vakinaista asuntoa ry:n arviointi opinnäytetyöstä

Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden Henna Huotarin ja Lea Laurénin projektisuunnitelma *Mahdollisuuksien majatalon* toteuttamiseksi on työelämälähtöinen opinnäytetyö. Aiheeseen tuli selkeä tarve, kun Vailla vakinaista asuntoa ry:n työntekijöitä vieraili Kööpenhaminassa pidetyn seminaarin yhteydessä hotellissa, jota ylläpidettiin edelleen aktiivisesti huumeita käyttävien toimesta. Matkan aikana nousi esille ajatus vastaavanlaisen toiminnan harjoittamisesta Helsingissä järjestön toimesta. Erona olisi, että töissä olisi asunnottomia ja asunnottomuutta kokeneita. Tästä lähtökohdasta käsin lähestyttiin Huotaria ja Laurénia, jotka lähtivät selvittämään kyseisen toiminnan mahdollisuutta Suomessa.

Projektisuunnitelma on selkeästi ymmärrettävissä ja hyvin jäsennelty kokonaisuus. Oppaan visuaalinen ilme herättää lukijan kiinnostuksen ja sen myötä halun tutustua siihen. Opas antaa käsityksen lukijalle, että mitä projektilta halutaan. Se vastaa kysymyksiin mitä, miksi ja milloin. Projektisuunnitelmassa toimintaa on tarkasteltu monesta näkökulmasta ja huomioitu siihen liittyvät riskitekijät, jotka on syytä tiedostaa etukäteen. Kustannusarvio antaa myös etukäteen viitteitä siihen suuntaan, että miten suuren hankkeen kanssa ollaan tekemisissä. Oppaassa esitelty rahoituksen hakeminen Euroopan sosiaalirahastosta on haastavaa ja vaatii pitkäjänteistä työtä. Rahoituksen selvittäminen ja hakeminen vaatii puolet työajasta, joten tilanne herättää kysymyksen, että tulisiko tätä tehtävää varten palkata työntekijä? Projektisuunnitelmaan kirjattu aikataulu ei ole mahdollista toteuttaa oppaassa esitetyllä tavalla. Vailla vakinaista asuntoa ry:n realistinen arvio on, että aikaisintaan vuoden 2012 alusta lähtien voidaan lähteä toteuttamaan hanketta. Kuluva vuosi on käytettävä rahoituksen hakemiseen.

Yhteistyö Huotarin ja Laurénin kanssa oli mutkatonta ja he ottivat huomioon työelämän edustajien toiveet suunniteltaessa projektia. He työskentelivät itsenäisesti, mutta samalla pitivät työelämän edustajat ajan tasalla suunnitelmansa etenemisestä. Oli helppoa luottaa, että toteuttamiskelpoinen suunnitelma valmistuu pyydetyn aikataulun puitteissa. Heistä välittyi innostus tarkasteltavaa asiaa kohtaan.

Helsingissä 14.2.2011

Sanna Lehtonen
Toiminnanjohtaja
Vailla vakinaista asuntoa ry
puh. 050 407 9702

Carole Brady
Aluetyöntekijä
Vailla vakinaista asuntoa ry
puh. 050 443 1063